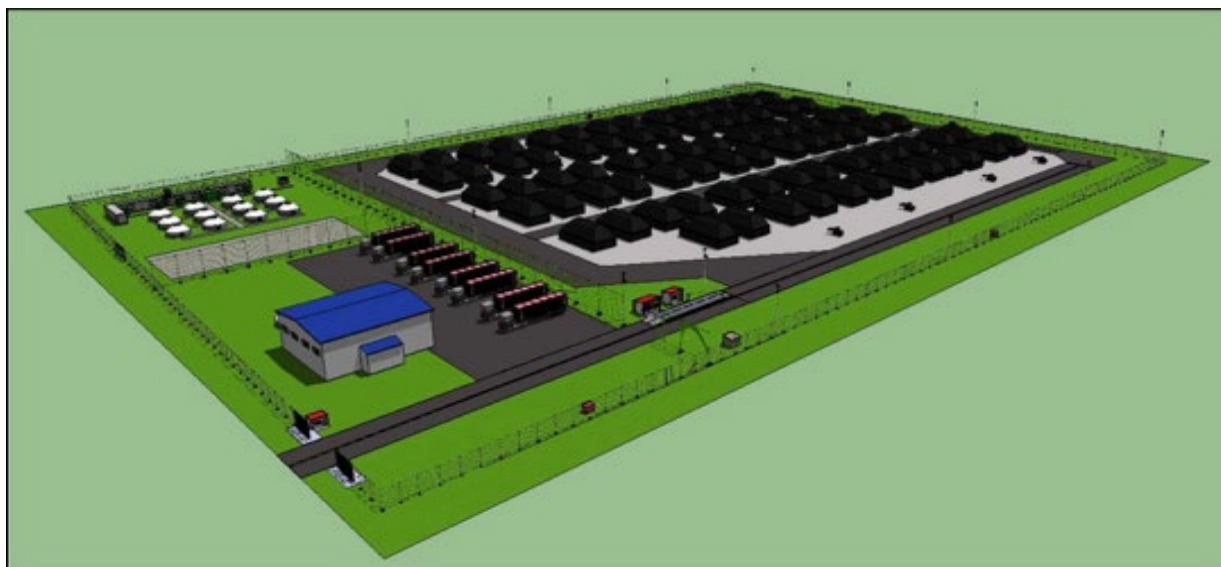

“ИЙЗИ ТРАНСПОРТ” ХХК

ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ХАНБОГД СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ
“ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” 14.5 ГА ТАЛБАЙН ТӨСЛИЙН 2023
ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

/ААН РД: 6513107/

Улаанбаатар хот 2023 он

ГАРЧИГ

НЭГ. ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	4
1.1 Төслийн талаарх мэдээлэл	4
1.2 Төслийн товч танилцуулга	8
1.3 Төслийн хүчин чадал	8
1.4 Төслийн тоног төхөөрөмж	11
1.5 Төслийн дэд бүтцийн байдал	12
1.6 Төслийн хог хаягдал	13
ХОЁР. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	16
2.1 Цаг уур	16
2.2 Агаарын чанар	17
<i>Агаар бохирдуулах бодисын тооллого хийх</i>	19
2.3 Гадаргын болон гүний ус	21
2.4 Хөрсөн бүрхэвч	23
2.5 Ургамлан нөмрөг	25
2.6 Амьтны аймаг	26
ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	27
3.1 Төслийн барилга байгууламжийг өргөтгөн барьж байгуулах үеийн гол нөлөөлөл	30
3.2 Барилга байгууламжийг өргөтгөн барьж ашиглалтад оруулснаас хойшхи үйлчилгээнээс байгаль орчинд үзүүлэх гол нөлөөлөл	30
3.3 Төслөөс агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	30
3.4 Төслөөс газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл	32
3.5 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл	32
3.6 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл	33
3.7 Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл	33
3.8 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл	33
3.9 Нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл	34
3.10 Хуримтлагдах нөлөөлөл	34
ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	36
ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	38
ЗУРГАА.ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	42

ДОЛОО. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	42
НАЙМ.ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	43
АРАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	47
АРВАН НЭГ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	49
АРВАН ХОЁР. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	49

ТАЙЛАНД ОРСОН ХҮСНЭГТЭН МЭДЭЭЛЭЛИЙН ЖАГСААЛТ

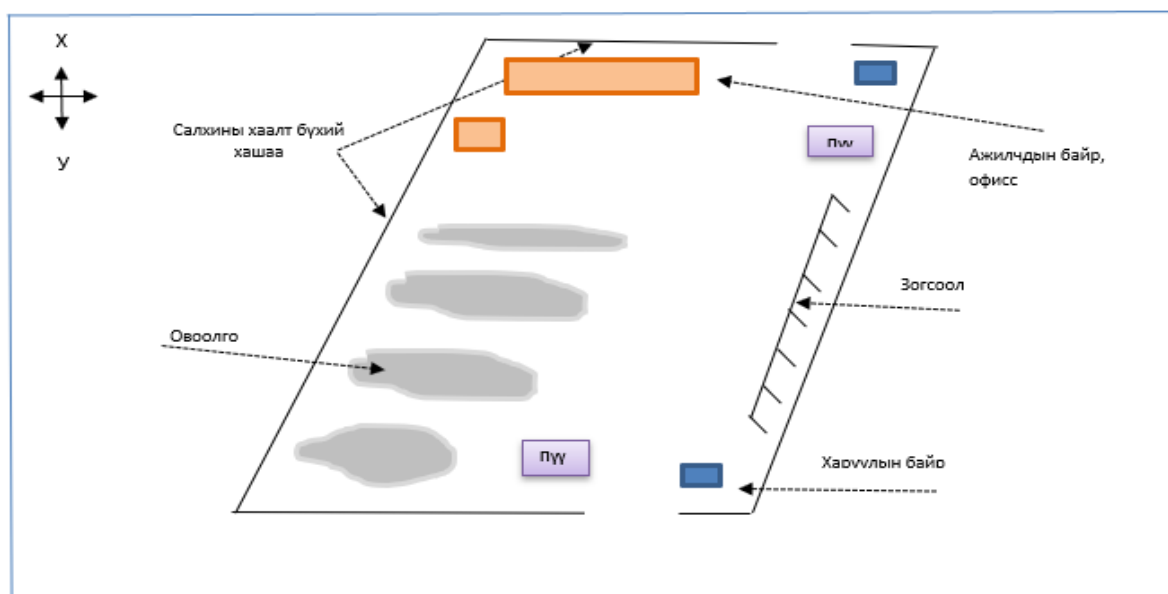
Хүснэгт 1 Гаалийн хяналтын талбайн захын цэгүүдийн солбицол.....	6
Хүснэгт 2. Тоног төхөөрмжийн жагсаалт	11
Хүснэгт 3. Ажлын байрны танилцуулга.....	12
Хүснэгт 4. Аюултай хог хаягдлын ангилалын жагсаалт	13
Хүснэгт 5. Чийг хангамж /2019 оны байдлаар/	16
Хүснэгт 6. Агаарын харьцангуй чийгшил /2019 оны байдлаар/	16
Хүснэгт 7. Дутагдал чийгшлийн сарын дундаж (мб).....	16
Хүснэгт 8. Хоногийн хамгийн их тунадам, мм.....	17
Хүснэгт 9. Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ хийсэн цэгийн байршил	17
Хүснэгт 10. Нийт тоос / Нийт жинлэгдэгч бодис / хэмжилтийн үр дүн	18
Хүснэгт 11. Агаарын бохирдуулагч бодисын хэмжилтийн үр дүн.....	18
Хүснэгт 12. Дуу шуугианы хэмжилтийн үр дүн	18
Хүснэгт 13. Агаар бохирдуулагч бодис	19
Хүснэгт 14. Параметрийн утга	20
Хүснэгт 15. Шороон замаас үүсэх тоосонцрын ялгаралт	20
Хүснэгт 16. Төслийн талбайн зүсэлт хийсэн цэгийн химийн үзүүлэлт	23
Хүснэгт 17. Хөрсний механик бүрэлдэхүүн.....	24
Хүснэгт 18. Хөрсний механик бүрэлдэхүүний шинж чанар	24
Хүснэгт 19. Хөрсөн дэх зарим хүнд металлын агууламж.....	24
Хүснэгт 20. Гол нөлөөллийн хамрах хүрээ, эрчим хугацаа	27
Хүснэгт 21. Гол нөлөөллийн дүн шинжилгээ	28
Хүснэгт 22. Автомашин асаалттай байх үеийн ялгаруулах хийн хэмжээ	31
Хүснэгт 23. Автомашины утааны бүрдэл найрлага	31
Хүснэгт 24. Болзошгүй хуримтлагдах нөлөөлөл	34
Хүснэгт 25. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	38

ТАЙЛАНД ОРСОН ЗУРГАН МЭДЭЭЛЭЛИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Засаг захиргааны зураг	7
Зураг 2.Төслийн байршил	8
Зураг 3. Төслийн объектуудын бүдүүвч зураг	9
Зураг 4.Нүүрсний агуулахын зориулалт бүхий 8м өндөртэй 235м урт салхины хаалт хашаа	9
Зураг 5. Гаалийн хяналтын талбайнд байрлуулсан 200 тонны цахилгаан пүү.....	9
Зураг 6. 20 метр өндөртэй 2 ширхэг суурилуулсан гэрэлтүүлэг, камер бүхий Мобинетийн антенх.....	10
Зураг 7. Байгуулсан 2.5 метр өндөртэй 700 метр хашаа	10
Зураг 8. Ажилчдын амьдардаг контенар хаус.....	11
Зураг 9. Кемпийн план зураг	11
Зураг 10. Агааржуулалттай сайжруулсан нүхэн жорлон Өрхийн нүхэн жорлонгийн MNS 5924:2015 стандартын шаардлага- https://fb.watch/n1CpsuPIBD/	13
Зураг 11. Жилийн нийлбэр хур тунадасны тархалтын зураг	17
Зураг 12. Автомашинаас ялгарах хаягдлын тархалт.....	19
Зураг 13. Гадаад тээвэрлэлтээс үүсэх тоосонцрын тархалт	21
Зураг 14. Төслийн талбайн харьяалагдах сав газрын зураглал	22
Зураг 15. Төслийн хөрсөн бүрхэвчийн зураглал	23
Зураг 16. Төслийн талбайн бэлчээрийн хэв шинж.....	25
Зураг 17. Төслийн талбай орчмын амьтны судалгаа.	26
Зураг 18. Контейнер бүхий ариун цэврийн байгууламжтай.	45
Зураг 19. Хогийн савны төрөл.....	46

НЭГ. ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төслийн талаарх мэдээлэл

Төслийн нэр:	Гаалийн хяналтын талбай
Төсөл хэрэгжүүлэгч:	<p>“Ийзи транспорт” ХХК</p> <p>Тус компани нь гадаад дотоод худалдаа, олон улсын тээврийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулахаар 2019 оны 03 сард байгуулагдсан.</p>
Ашиглах талбай:	14.5 га
Байршил:	Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Хайрхан багийн Цагаан хад Гашуун Сухайт хилийн боомтоос хойш 25км-т байрлах ба нүүрс тээвэрлэх төв авто зам дагуу 145м x 1000м хэмжээтэй 14.5га (145000м ²) талбайг хамарна.
Зорилго:	<p>Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Хайрхан баг Цагаан хаданд тус сумын засаг даргын 2020-08-07 өдрийн А/225 тоот захирамжаар нэгж талбарын 4601010192 дугаар бүхий 14.5 га газрыг 15 жилийн хугацаатай эзэмшихээр авсан болно.</p> <p>Тус компанийн хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй гаалийн хяналтын талбайн төсөл хэрэгжиж эхэлснээр:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 20-30 хүний тогтмол ажлын байр бий болох. • Нүүрс экспортлох үйл ажиллагаа, ачаа тээврийн хурд нэмэгдэхэд болон орон нутгийн болон улсын төсөвт нэмэлт орлого оруулан улс орны эдийн засгийн хөгжилд тодорхой хувь нэмэр үзүүлнэ гэдэгт итгэлтэй байна.
Төслийн үндэслэл:	Таван толгой нүүрсний орд газраас БНХАУ-руу экспортлох нүүрсний хэмжээ жил бүр тогтмол өссөөр байгаа билээ. Өнгөрсөн 2018 онд тус боомтоор 18 орчим сая тонн нүүрс экспортлсон ба энэ онд экспортлох нүүрсний хэмжээг 25 сая

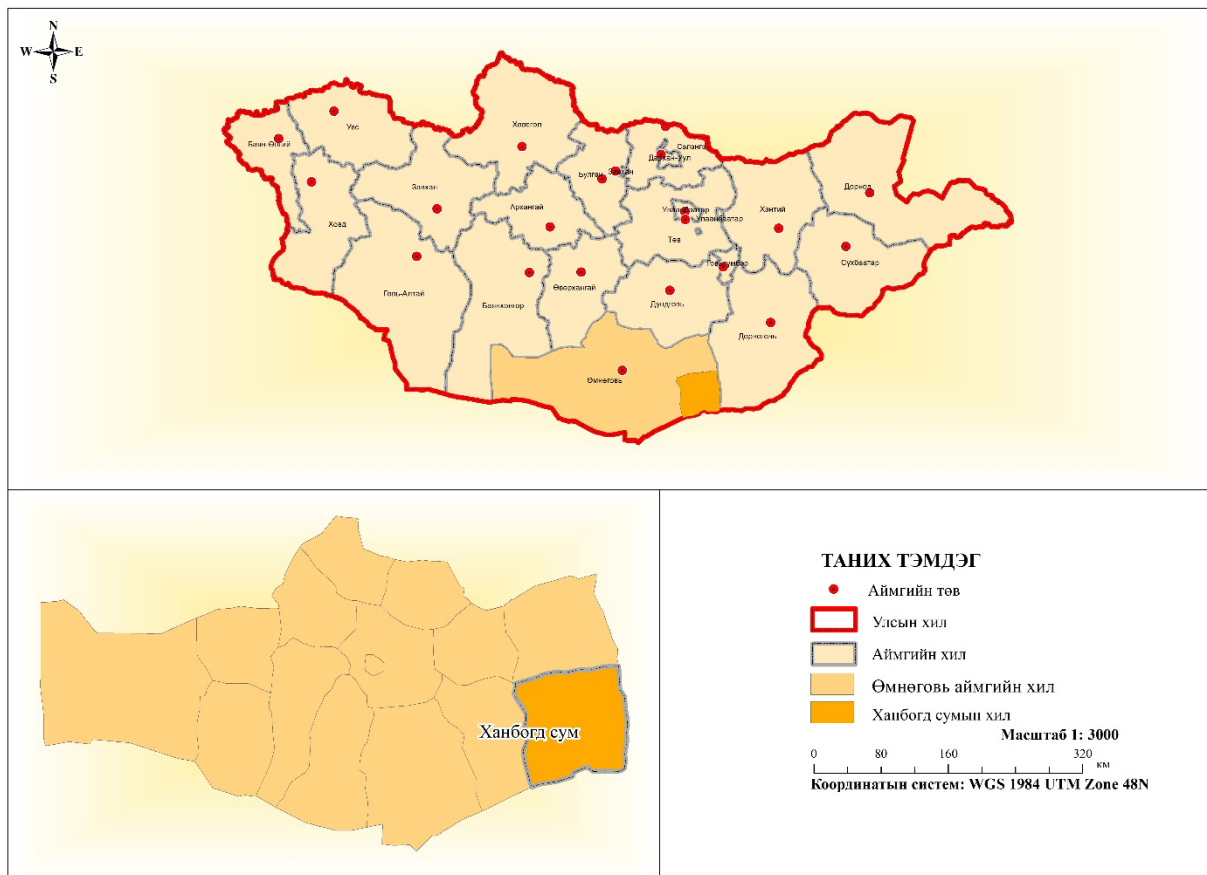
	<p>тонн болгохоор зорин ажиллаж байна. Энэхүү хэрэгцээг дагаад экспортын нүүрс тээвэрлэх хувь хүн, тээврийн компанийн тоо өссөөр байгаа нь замын даац хэтэрч, авто зам дээр 50-120км хүртэл урт дараалал үүсэх нөхцөл байдал тогтмол гарах болсонтой холбогдуулан Засгийн газраас дараах арга хэмжээг авч эхлээд байна. Үүнд:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2018 оны 11-р сард Цагаан хадны гаалийн талбайнуудын үйл ажиллагааг сэргээх тогтоолыг гаргасан. 2. Таван толгой Гашуунсухайт чиглэлд дахин шинээр 2 эгнээ бүхий хүнд даацын авто замыг 2018 оны 4-р сараас эхлүүлэхээр болсон. 3. Цагаан хад суурьшлын бүсээс Гашуунсухайт боомт хүртэлх богинын тээврийн дарааллыг багасгах зорилгоор шинэ зам барих, замын хөдөлгөөний урсгал чиглэлийг өөрчлөх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байна. <p>Эдгээр арга хэмжээг авч хэрэгжүүлснээр нүүрсний экспортын хэмжээ, хурд сайжирч, тус суурьшлын бүсэд байрлах гаалийн хяналтын талбайн эрэлт хэрэгцээ 25-30%-аар нэмэгдэж байна.</p>
Хүчин чадал:	<p>Тус гаалийн хяналтын талбай бүрэн хүчин чадлаараа ажиллахад 1 сард дунджаар 150 мянган тонн хүртэлх нүүрс хүлээн авч, гаалийн бүрдүүлэлт хийн ачиж өгөх боломжтой.</p> <p>Тус байгууллага нь хүний нөөцийн баг болон техник, технологийн нөөц баазыг хангалттай хэмжээнд бүрдүүлж чадсан бөгөөд байгаль орчинд ээлтэй сэргээгдэх эрчим хүч, байнгын ажлын байртай албан хаагч, тэдгээрийн эрүүл ахуй, аюулгүй ажиллагаа, нийгмийн хангамжийн асуудлыг бүрэн шийдсэн кемп, засвар үйлчилгээний цэгийг барьж байгуулахаар төлөвлөж байна.</p>
Байгуулалтын план:	<p>Талбай дээр хийгдэж гүйцэтгэх ажлууд нь:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Талбайг тойрсон 6 метрийн өндөртэй тоос шорооноос хамгаалсан хашаа барьсан. • Нүүрс ачиж буулгах талбайд 100, 80 ган хоолойгоор хийсэн 6 метрийн өндөртэй 28 шон хоорондын зай нь 80 метрийн зайтайгаар байрлуулж High watt Led Light S100/230 маркийн 56 ширхэг лед гэрлийг суурилуулах. • Хяналтын бүсийн ашиглагдах цахилгаан тэжээлийг Малчин ХХК-тай хамтран 11,000 Вт-ын Нарны сэргээгдэх эрчим хүчний системийг, дизель станцтай хослуулан бүрэн шийдвэрлэхээр тооцов. • Талбайн үйл ажиллагаанд хяналт тавихаар өндөр хүчин чадал бүхий Axis фермийн 10 ширхэг хяналтын IP камерыг зохих журмын дагуу монтажлан суурилуулах. • SCS-200 маркийн 21 метрийн урт 3.4 метрийн өргөнтэй 50 кг-200тн хүртэл ачааг пүүлэх хүчин чадалтай Монгол улсын стандартчилал хэмжил зүйн шаардлага хангасан загварын туршилтаар баталгаажин Монгол улсад ашиглахыг зөвшөөрсөн ХК3190-А9 загварын авто пүүг суурилуулах.

	<ul style="list-style-type: none">• Хяналтын бүсэд ашиглагдах интернэтийг өндөр хурдны (2 Mbps) мобикомын хурдны Dedicated хуваарилалттай Vlan төрлийн радио модем суурилуулан ГЕГ-ийн сүлжээнд холбуулах.• Авто пүүлэгч, гаалийн байцаагчийн ажлын шаардлага хангасан ажлын 2 ширхэг байр бэлдэх.• Нүүрсний зам ба талбайг холбосон зам, талбай дотор машин явах сайжруулсан шороон зам засах.• Нүүрсний овоолго бий болгох газрыг нүүрсний хучилт хийж бэлтгэх.• Гаалийн хяналтын бүсийн 1.0 x 0.60 метр хэмжээтэй таних тэмдэг бэлдэж байрлуулах• Гаалийн хууль тогтоомж, хяналтын бүсэд мөрдөгдөх дэглэмийн тухай мөн галын анхааруулах самбарууд байрлуулах.
--	--

Хүснэгт 1 Гаалийн хяналтын талбайн захын цэгүүдийн солбицол

№	X	Y
1	706225.59	4719431.24
2	706509.58	4719760.67
3	706765.11	471935.31
4	706466.90	4719321.00
5	706467.50	4719316.02
6	706554.52	4719259.54
7	706558.27	4719254.73
8	706412.41	4719164.41

Зураг 1. Засаг захиргааны зураг

Зураг 2.Төслийн байршил

1.2 Төслийн товч танилцуулга

“Ийзи транспорт” ХХК нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Цагаан хад хэмээх газарт байрлах өөрийн эзэмшлийн 14,5 га талбайд өдөрт 5000 тн нүүрс ачиж буулгах хүчин чадалтай “Гаалийн хяналтын талбай байгуулах” төлөвлөгөөтэй байна.

Бид уг газар дээр Гаалийн хяналтын бүсийн журамд нийцсэн нүүрс ачилт буулгалтын талбайд ашиглах 200 тоннын пүү, ажилчдын байр, пүүний байр, харуулын байр, моторын байр, 2.5 метр өндөртэй 700 метр хашаа, 8м өндөртэй 235м урт салхины хаалт хашаа, 20 метр өндөр 2 ширхэг цамхаг (гэрэлтүүлэг, камер болон Мобинетийн антен нь суурьлуулсан) зэрэг объектуудыг үүсгэн байгуулагч, хувьцаа эзэмшигчийн хөрөнгө оруулалтаар барьж, ашиглаж эхлэхэд бэлэн болгосон. Төслийн хүрээнд нийт 20-25 хүнийг ажлын байраар хангаж ажиллана.

Байгаль орчинд нөлөөлөх ерөнхий үнэлгээ хийлгэсэн бөгөөд нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэж байна. Цаашид үйл ажиллагаандаа ногоон байгууламж орчны тохижилтонд анхаарч, холбогдох байгууллагуудтай нягт хамтран ажиллана.

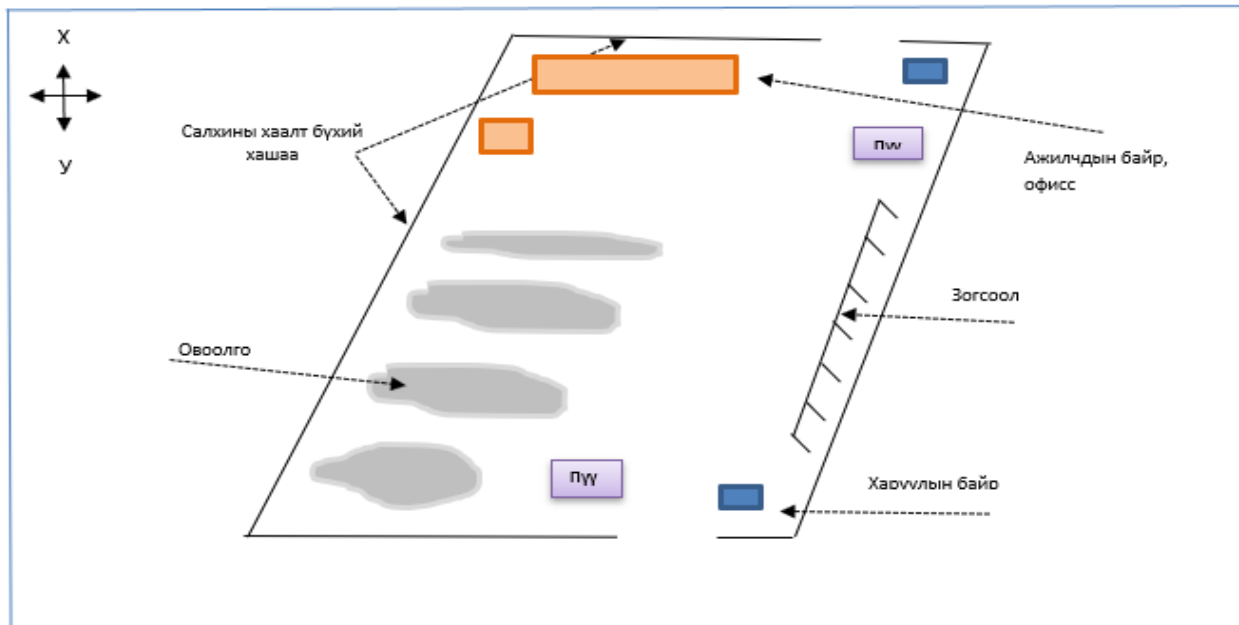
1.3 Төслийн хүчин чадал

“Ийзи транспорт” ХХК нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Цагаан хад хэмээх газарт байрлах өөрийн эзэмшлийн 14,5 га талбайд өдөрт 100-200 машин нүүрс ачиж буулгах хүчин чадалтай “Гаалийн хяналтын талбай байгуулах” юм.

Төслийн барилга байгууламжууд дараах бүтэцтэй байна. Үүнд:

- Нүүрсний агуулах
- Гаалийн хяналтын талбай – 200 тонны цахилгаан пүү
- 8м өндөртэй 235м урт салхины хаалт хашаа
- 20 метр өндөр 2 ширхэг цамхаг (гэрэлтүүлэг, камер болон Мобинетийн антен нь суурьлуулсан)

- 2.5 метр өндөртэй 700 метр хашаа
- Нийтийн бие засах газар
- Ажилчдын байр конテナр хаус
- Ариун цэврийн өрөө, дүш

Зураг 3. Төслийн объектуудын бүдүүвч зураг

Зураг 4. Нүүрсний агуулахын зориулалт бүхий 8м өндөртэй 235м урт салхины хаалт хашаа

Зураг 5. Гаалийн хяналтын талбайд байрлуулсан 200 тонны цахилгаан пүү

Зураг 6. 20 метр өндөртэй 2 ширхэг суурилуулсан гэрэлтүүлэг, камер бүхий Мобинетийн антен

Зураг 7. Байгуулсан 2.5 метр өндөртэй 700 метр хашаа

Зураг 8. Ажилчдын амьдардаг контейнар хаус

Барилга байгууламжийн зохион байгуулалт, өрөөний зай талбайн хэмжээ

Кемпийн барилгыг ажилчдын 11 амрах өрөөнд 44 хүн амьдрах боломжтой, халуун ус, гал тогоо, хоолны заал, хурлын заал, оффисын өрөөнүүд бүхий нэгдсэн цогцолбор байдлаар байгуулсан бөгөөд нийт 480м² талбайтай.

Зураг 9. Кемпийн план зураг

1.4 Төслийн тоног төхөөрөмж

Хүснэгт 2. Тоног төхөөрмжийн жагсаалт

№	Техникийн нэр	Төрөл Зориулалт	Хүчин чадал, хэмжээ	Тоо ширхэг
1	ZTE	Дугуйт ачигч	3.5м.куб	3
2	SDLG 50	Дугуйт ачигч	3,5м куб	2
3	Dell notebook	Компьютер		1

4	Dell	Компьютер		3
5	Samsung M2070	Принтер		1
6	Canon LB60/30	Принтер		1
7	Epson LQ690	Принтер		1
8	ХК3190-А9	Авто жин	40м урт 200тн	1
9		Гэрлийн цамхаг	өндөр 320метр	2
10		Камерийн хяналт	пүү, талбайг бүхэлд нь хянана	10
Нийт				25

Хүснэгт 3. Ажлын байрны танилцуулга

д/д	Албан тушаал	Ажлын байрны тоо	Чиг үүрэг
1	Гүйцэтгэх захирал	1	Байгууллагын өдөр тутмыг үйл ажиллагааг удирдах
2	Менежер	1	Кэмгийн дотоод үйл ажиллагааг зохион байгуулах
3	ХАБ-ын ажилтан	2	ХАБЭ-н хяналт, эрсдлийн менежментийг хэрэгжүүлэх
4	Талбайн зохицуулагч	2	Талбайн ачилт буулгалтыг хариуцах
5	Пүүний оператор /орох, гарах/	4	Ачилт, буулгалтын тоон жинг хянах, мэдээ тайан гаргах
6	Ковш оператор	4	Ачилт буулгалт хийх
7	Гар буулгагч	5	машины тэвшийг нээх хаах, үлдэгдэл цэвэрлэх
8	Харуул	2	аюулгүй байдлыг хангах
9	Нярав	1	материал хэрэгслийг нөөцийг бүрдүүлэх, зарцуулалтад хяналт тавих
10	Тогооч	2	Амт чанартай хоол хүнсээр хангах
11	Үйлчлэгч	1	Амрах өрөөнүүд, офиссийн ариун цэврийг хангуулах, халуун ус, угаалга ажиллуулах
Нийт		25	

1.5 Төслийн дэд бүтцийн байдал

Тус төслийн барилга байгууламжуудыг барих явцад байгалийн баялгаас барилгын түүхий эдийн материал болох элс, хайрга, шавар зэрэг түгээмэл тархалттай ашигт малтмалаас бага хэмжээтэй ашигласан ба ихэнх материалыг бэлэн худалдаж авсан. Төслийн барилга байгууламжуудыг барих явцад болон цаашид үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд зөөврийн ус ашиглаж байна.

Төслийн усан хангамж

Төслийн усан хангамжийн асуудлыг зөөврийн усаар хангаж байна.

Унд ахуйн ус хэрэглээний тооцоо

Тус төслийн хүрээнд 25 ажиллагсад байнга ажиллаж байгаа ба нэг ажилчны хоногийн усны хэрэгцээг 20* л гэж үзвэл 500 л ус хоногт, жилд /364 хоног/ 182.5 м³ хэрэгцээтэй байна. (* - БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаалын 12 дугаар хавсралт – “Орон сууц, нийтийн байр, гэр хорооллын усны норм”, Худаг, булаг зэрэг уснаас зөөврөөр хангадаг гэр хороолол – 20л/хоног/хүн)

Цахилгаан эрчим хүч

Төслийн үйл ажиллагаанд шаардагдах цахилгаан хангамжийн эх үүсвэр нь 508 кВт хүчин чадалтай F.G.Wilson дизель станц, 630КВА, 505 кВт хүчин чадалтай BAIFA VOLVO дизель станц бөгөөд энэ нь цахилгаан, дулааны хэрэгцээг бүрэн хангах боломжтой юм.

Түүхий эд, туслах материал эцсийн бүтээгдэхүүн

Төслийн үйл ажиллагаанд шаардагдах цахилгаан хангамжийн эх үүсвэр нь дизель цахилгаан станц ЭСД-100 бөгөөд энэ нь цахилгаан, дулааны хэрэгцээг бүрэн хангах боломжтой юм.

Эцсийн бүтээгдэхүүн

Төслийн үйл ажиллагааны явцад ямар нэг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхгүй, зөвхөн үйлчилгээний чиглэлийн объект болно.

Зураг 10. Агааржуулалттай сайжруулсан нүхэн жорлон Өрхийн нүхэн жорлонгийн MNS 5924:2015 стандартын шаардлага- <https://fb.watch/n1CpsuPIBD/>

1.6 Төслийн хог хаягдал

Хатуу хог хаягдал

Төслийн үйл ажиллагаанаас дараах хатуу хог хаягдал гарна. Үүнд:

1. Энгийн хог хаягдал – Энгийн хог хаягдлын дийлэнх хувийг ахуйн хог хаягдал бүрдүүлнэ. Ажилчдын өдөр тутмын хэрэглээнээс гарах ахуйн гаралтай хог хаягдлууд болох хоол хүнсний үлдэгдэл, материалын сав баглаа боодол цаас, пластмасс, төмөр, шил, яс, мод зэрэг хог хаягдлууд
2. Аюултай хог хаягдал - Тус төслийн зүгээс Засгийн газрын 2018 оны 116 дүгээр тогтоолын хавсралт “Аюултай хог хаягдлын жагсаалт” –д заасан аюулын зэрэглэлээр шууд аюултай хог хаягдал гэж үзэх Ашиглалтаас гарсан машин, механизм, тэдгээрийг задлах болон засварлах үйл ажиллагаанаас үүсэх тосны шүүр, тоормосны шингэн, хар тугалгатай батарей, аккумуляторын хаягдал үүсч болозошгүй байна. Бусад аюултай хог хаягдал нь хяналттай буюу аюултай хог хаягдалд хамруулах эсэхийг шинжилгээгээр тогтоох, аюултай шинж чанар үзүүлэгч бүрэлдэхүүнийг босго түвшинтэй тэнцүү болон түүнээс дээш хэмжээгээр агуулж байвал “аюултай” гэж үзэх хог хаягдлууд байна.
3. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын Сайд, Сангийн сайдын хамтарсан 2018 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн А-429/257 дугаар тушаалын хавсралтын хүрээнд Үүсэх хог хаягдлыг үйлдвэрлэгч болон импортлогч хариуцах зарим бүтээгдэхүүний жагсаалтын 3, 8,9 заасан хог хаягдал гарахаар байна .

Хүснэгт 4. Аюултай хог хаягдлын ангилалын жагсаалт

Хог хаягдлын эх үүсвэрийн бүлэг	Хог хаягдлын эх үүсвэрийн дэд бүлэг, бүлгийн код	Хог хаягдлын код	Аюултай хог хаягдлын нэр	Аюулын зэрэглэл
16.Бусад хог хаягдал. (Аль ч салбарт хамаарагдах эх үүсвэрээс үүсэх боломжтой хаягдлууд орно)	16 01. Ашиглалтаас гарсан машин, механизм, тэдгээрийг задлах болон засварлах үйл ажиллагаанаас үүсэх хаягдал	16 01 02*	Ашиглалтаас гарсан автомашин	X
		16 01 04*	Тосны шүүр	A
		16 01 05*	Мөнгөн ус агуулсан эд анги	X
		16 01 06*	Полихлорт бифенил (PCBs) агуулсан хуванцар, нийлэг эд ангийн хаягдал	X
		16 01 07*	Тэсрэмтгий шинж чанартай эд ангийн хаягдал (хамгаалалтын дэр г.м)	A
		16 01 08*	Асбест бүхий тоормосны жийргэвч (накладка)	X

Хог хаягдлын эх үүсвэрийн бүлэг	Хог хаягдлын эх үүсвэрийн дэд бүлэг, бүлгийн код	Хог хаягдлын код	Аюултай хог хаягдлын нэр	Аюулын зэрэглэл
		16 01 10*	Тоормосны шингэн	А
		16 01 11*	Хортой нэгдэл агуулсан антифризийн (хөлддөггүй) шингэний хаягдал	Х
		16 01 18*	16 01 04 -16 01 08 болон 16 01 10, 16 01 11-д зааснаас бусад хортой эд анги	Х
	16 03. Гологдол болон ашиглагдаагүй бүтээгдэхүүн (хүнсний бүтээгдэхүүн хамаарна)	16 03 01*	Хортой бодис агуулсан органик бус хаягдал	Х
		16 03 03*	Хортой бодис агуулсан органик хаягдал	Х
	16 06. Батарей, аккумулятор	16 06 01*	Хартугалгатай батарей, аккумуляторын хаягдал	А
		16 06 02*	Никель-кадмийн батарейн хаягдал	А
		16 06 03*	Мөнгөн ус агуулсан батарейн хаягдал	А
		16 06 06*	Батарей, аккумуляториас ялгаж авсан электролитийн уусмал	А
	16 12. Мал, амьтны сэг зэм	16 12 02*	Халдварт өвчин, хордлогын улмаас үхсэн болон зориудаар устгасан мал, амьтны сэг зэм	А

Эх үүсвэр - (ЗГ–ын 2018 оны 116 дүгээр тогтоолын хавсралт “Аюултай хог хаягдлын жагсаалт” -аас)

Тайлбар :

- Аюултай хог хаягдлыг “А”, хяналттай хог хаягдлыг “Х” гэсэн тэмдэглэгээгээр тэмдэглэнэ.
- “А” гэсэн тэмдэглэгээтэй хог хаягдлыг шууд аюултай хог хаягдал гэж үзнэ.
- “Х” гэсэн тэмдэглэгээтэй хог хаягдлыг аюултай хог хаягдалд хамруулах эсэхийг шинжилгээгээр тогтоох ба аюултай шинж чанар үзүүлэгч бүрэлдэхүүнийг босго түвшинтэй тэнцүү болон түүнээс дээш хэмжээгээр агуулж байвал “аюултай” гэж үзнэ.
- Аюултай болон хяналттай хог хаягдлын код нь “*” гэсэн тэмдэглэгээтэй байна.

Хог хаягдлыг зайлуулах арга хэмжээ

Энгийн хог хаягдал - Төсөл хэрэгжүүлэгчид энгийн хог хаягдлыг дараах байдлаар зайлуулах, мөрдөж ажиллах зөвлөмжийг санал болгож байна.

1) “Энгийн хог хаягдлыг цэвэрлэх, ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах журам” -ын дагуу энгийн хог хаягдлаа ангилан ялгах шаардлагатай.

2) Дараах шаардлагыг хангасан хогийн савтай болох шаардлагатай. Үүнд:

- Хог хаягдлыг ангилах, ачих, цуглуулах технологид нийцсэн;
- Галд тэсвэртэй материалаар хийгдсэн;
- Хог хаягдал салхиар тархах, хур тунадасны ус хуримтлагдах, шүүрэл ялгарахаас сэргийлсэн байх

3) Ханбогд сумын хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх эрх бүхий иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хог тээврийн үйлчилгээний гэрээ байгуулах, эсвэл сум орон нутгаас зөвшөөрсөн хогийн цэгт хаях

4) Бусад :

- Хог хаягдлыг бууруулах, ангилах, дахин ашиглах, зүй зохистой хаях дадал зуршлыг хэвшүүлэх;
- Хог хаягдлын талаархи сургалтад хамрагдаж, мэдлэгээ дээшлүүлэх;
- Хамгийн боломжит арга технологи, байгаль орчинд ээлтэй арга ажиллагааг нэвтрүүлэх

- замаар хог хаягдлаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах;
- Хог хаягдлын талаархи хууль тогтоомж, стандартын шаардлагыг хангаж ажиллах;
- Хог хаягдлын улмаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд хохирол учруулсан, учруулж болзошгүй байдал бий болсон тохиолдолд тухайн шатны засаг дарга болон онцгой байдал, цагдаа, эрүүл мэндийн байгууллагад мэдэгдэх;
- Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь байгууллагын ажилтнуудад хог хаягдлын менежментийн талаар сургалт зохион байгуулж, зохих мэдлэгийг эзэмшүүлэх, дадал зуршлыг хэвшүүлэх;

Аюултай хог хаягдлыг зайлуулах

- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь Аюултай хог хаягдлыг 180 хоног хүртэл хугацаанд эх үүсвэр дээр түр хадгалж болно.
- Аюултай хог хаягдлыг агааржуулалтын системтэй, тухайн хаягдлыг хадгалах нөхцөлийг хангасан орчинд хадгална. Аюултай хог хаягдлын үүссэн болон хуримтлагдсан хэмжээг нэр, төрөл бүрээр бүртгэх.
- Үүссэн аюултай хог хаягдлаа эрх бүхий байгууллагад, эсхүл тогтоосон тусгай цэгт хүлээлгэн өгөх;
- Үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдлыг ангилан ялгах, хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, шатаах, устгах эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх, эдгээр үйл ажиллагаатай холбоотой гэрээ байгуулах, гэрээний хэрэгжилтэд хяналт тавих, байгууллагын дотоод болон гадна орчны цэвэрлэгээг хариуцах үүрэг бүхий нэгж, эсхүл ажилтантай байх;

Шингэн хог хаягдал

Төслийн үйл ажиллагаанаас ажилчдын ахуйн хэрэглээнээс үүсэх шингэн хог хаягдал гарна. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь төслийн үйл ажиллагаанаас гарах шингэн хог хаягдлыг бохирын цооног байгуулж зайлуулахаар төлөвлөсөн байна.

Ахуйн шингэн хаягдлыг тусгай бэлтгэсэн цооногт хаяхын зэрэгцээ бие засах газрыг эрүүл ахуйн талаас нь стандартын шаардлага хангахуйц бетонон доторлогоо хийх, засаж тохижуулж үнэр болон бусад сөрөг нөлөөлөл үүсэх нөхцлийг сайтар тооцож хийх нь зүйтэй. “Ахуйн бохир ус хаях цооногийг доторлож ашиглах журам”-д заасны дагуу бохирын цооногийг байгуулж ашиглах шаардлагатай. Үүнд:

- Иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллага ус ашиглах гэрээ байгуулахын өмнө цооногийн байршлыг тогтоож, доторлогоо, тохижуулалтыг хийж, тээврийн хэрэгслийн зогсоолыг хатуу хучилттай болгож, гадаргын урсац зайлуулах суваг татсан байна.
- Доторлож тохижуулсан цооногийг ашиглалтад оруулах зөвшөөрлийг сум, дүүргийн байгаль орчны болон эрүүл ахуй, халдвар судлалын хяналтын байгууллага олгоно.
- Цооногийг гэр, сууц, алхлын байшингаас 10 м-ээс доошгүй зайд газрын байршлын доод талд салхины ноёлох чиглэлийг харгалзан байрлуулна.
- Цооногийг бохир ус татаж соруулах зориулалтын хөсөг, техник хэрэгсэл хүрч очих боломжтой газарт байрлуулна.
- Цооног нь тухайн ус ашиглагчийн нэг жил хүртэлх хаягдал бохир усыг багтаах эзэлхүүнтэй ялаа, шавьж орохооргүйгээр хийгдсэн байна. Цооногийн эзлэхүүнийг тооцоход хаях бохир усны хэмжээ, бохир усыг татаж зайлуулах хугацаа, гэнэтийн оссл, аваарын үед гарах бохир усны хэмжээг харгалзана.
- Цооногийн гадна талыг гэрэлтүүлж, цооногоос сууц, байшин хүртэл зам тавьж, цооногийн амсрыг таг сараалжтай болгож ашиглахад тохиромжтой байхаар тохижуулна.
- Цооногийн орчны нөхцлөөс хамааруулан эргэн тойрныг тэгшлэх, бороо, хурын ус чийг шүүрч нэвтрэхээс сэргийлэх, шаардлагатай бол хатуу хучилт хийнэ.
- Цооногийг төмөр бетон, бетон зэрэг ус нэвчихгүй материалаар доторлоно. Доторлогооны зузаан нь цементийн марк (400-гаас доошгүй), бетоны марк, бэлтгэх технологи цооногийн гүн, эзлэхүүн, хөрсний усны байршлын гүнээс хамаарч 10 см-ээс багагүй байна.
- Цооногийн доторлогооны гадна талын хөрсний устай харьцах хэсгийг ус нэвтрэхгүйгээр хамгаалсан байна.

- Цооногийн доторлогоог модоор хийхийг хориглоно.
- Цооногт хатуу хог хаягдал хаяхыг хориглоно.
- Цооног, түүний орчимд жил бүр тогтоосон хугацаанд хортон, шавьжны устгал хийнэ.
- Цооногийн эзлэхүүмий 70-80 хувь дүүрсэн үед зориулалтын техник хэрэгсэлээр соруулж, тогтоосон цэгт зайлуулж хаяна.

Хийн хаягдал Нүүрс ачиж буулгах талбай орчимд хүнд болон хөнгөн даацын автомашин, механизмуудын утаа нь хийн хаягдлын нэг гол үүсгүүр болох юм.

ХОЁР. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

2.1 Цаг уур

Өмнөговь аймгийн нийт нутаг хуурай уур амьсгалтай бүсэд багтана. Агаар хуурай, хөрснөөс уурших чийгийн нөөц бага учраас жилийн дулааны улирлын харьцангуй чийгшлийн дундаж 29-50 %, өвлийн улиралд 50-75 %-аас хэтэрдэггүй. Өдрийн 13 цагийн харьцангуй чийгшил 20 % хүрнэ. Зарим өдөр 9-11 % хүртэл буурах явдал ч бий. 30 %-аас бага чийгтэй өдрийн тоо жилийн дулааны улиралд төвийн болон хойд, зүүн талаар 85-аас бага, өмнө талаараа 85-100 байгаагаас үзвэл агаар нэлээд хуурайг харуулна. Агаар нэн хуурай учир хур тунадасны хэмжээ ерөнхийдөө бага юм. Нутаг дэвсгэрийн чийг хангамж, агаарын харьцангуй чийгшил, дутагдал чийгшлийн хэмжээг дараах хүснэгтээр үзүүлэв.

Хүснэгт 5. Чийг хангамж /2019 оны байдлаар/

Д/д	Станц, харуул	Сар				Дундаж
		5	6	7	8	
1	Ханбогд	0.2	0.2	0.4	0.5	0.4

Хүснэгт 6. Агаарын харьцангуй чийгшил /2019 оны байдлаар/

Д/д	Станц, харуул	Сар											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Ханбогд	-	-	-	35	34	36	44	40	40	-	-	-

Хүснэгт 7. Дутагдал чийгшлийн сарын дундаж (мб)

д/д	Станц, харуул	Сар							
		4	5	6	7	8	9	10	
1	Ханбогд	6.6	11.7	14.8	13.8	12.5	9.7	6.2	

Хур тунадас

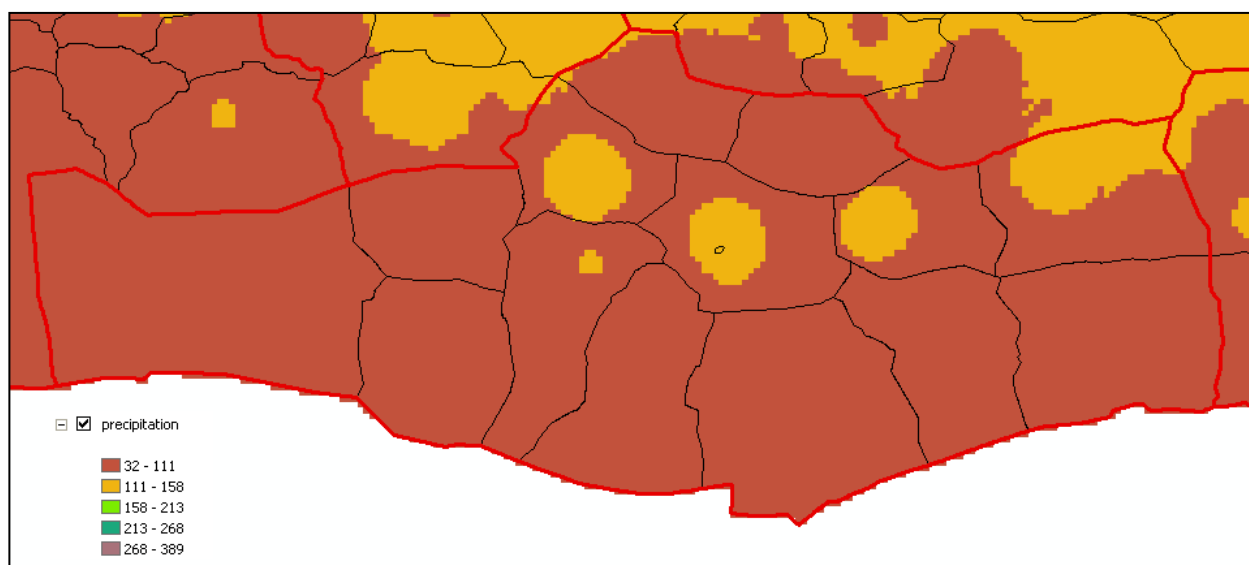
Аймгийн нийт нутгаар хур тунадас шингэн ба хатуу төлөвтэй унана. Олон жилийн дунджаар Ноён, Гурвантэс, Ханхонгор, Булган, Даланзадгад, Ханбогд суманд 102.1-132.9 мм тунадас, Баян-Овоо, Номгон суманд 63.2-70.9 мм, бусад суманд 80-100 мм тунадас унадаг. Жилд унах тунадасны хэмжээ жил бүр ижил байдаггүй, зарим жил олон жилийн дундаж хэмжээнд орж байхад зарим жил олон жилийн дундаж хэвийн хэмжээнээс харьцангуй их, бага янз бүр ордог. Тэр ч байтугай 1 хоногт жилд орох тунадасны ихэнх нь орж байсан тохиолдол байдаг. Тухайлбал, Даланзадгадад 1977 онд 235.3 мм, Номгонд 1969 онд 156.9 мм тунадас жилдээ орж байсан бол Даланзадгадад 1956 оны 8-р сарын 5-нд 137.8 мм, 1979 оны 6-р сарын 29-нд 53.5 мм тунадас 1 хоногт орж байжээ. Гэтэл Даланзадгадад 1944 онд 51.6 мм, Номгонд 1980 онд 9.1 мм тунадас жилд оржээ. Үүнийг олон жилийн дундаж хэвийн хэмжээтэй харьцуулбал 58.4-87.2 %-аар бага байна. Далайн түвшнээс дээш 1800 метрийн түвшинд 75-100 мм, 1000-1400 м түвшинд 50-75 мм, 1000 м-ээс доош нутагт 50 мм-ээс бага тунадас унах магадлал 80 %. Хур тунадасны уналтыг дараах хүснэгтээр харуулав.

Олон жилийн дунджаар жилд Ханбогд суманд 102.3 мм тунадас унадаг байна. Харин тус сумын нутгаар дулааны улиралд жилийн нийт хур тунадасны 96.2 хувь нь унадаг байна.

Хүснэгт 8. Хоногийн хамгийн их тунадам, мм

Д/д	Станц, харуул	Сар												Жил
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	Ханбогд	2.5	1	1	11.5	12.5	12	22.2	27	10.9	4.6	4.2	0.3	27

Зураг 11. Жилийн нийлбэр хур тунадасны тархалтын зураг

Жилд унах тунадасны хэмжээ жил бүр ижил байдаггүй, зарим жил олон жилийн дундаж хэмжээнд орж байхад зарим жил олон жилийн дундаж хэвийн хэмжээнээс харьцангуй их, бага янз бүр ордог. Далайн төвшнөөс дээш 1800 метрийн түвшинд 75-100 мм, 1000-1400 м түвшинд 50-75 мм, 1000 метрээс доош нутагт 50 мм-с бага тунадас унах магадлал 80% байна. Иймээс ургамлын чийг хангамж туйлын муу ажээ.

2.2 Агаарын чанар

Төслийн хөндлөнгийн мониторинг судалгаагаар агаарын чанарын хяналт шинжилгээ хийж, үнэлэлт, дүгнэлт өгөхийг зорьсон.

Судалгааны байршил, хамрагдсан цэгүүд

Хүснэгт 9. Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ хийсэн цэгийн байршил

Агаар		Координат	Цэг сонгосон үндэслэл	Дээж авч буй фото зураг
1	1-р цэг		Өмнө хийгдсэн хяналт-шинжилгээний үр дүнтэй харьцуулах	

Хяналт шинжилгээний үр дүн

Агаарын чанарын хяналтын 2 цэгээс авсан нийт тоосны хэмжээг MNS 4585:2016 “Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага” стандарттай харьцуулахад хүлцэх агууламжаас даваагүй, хэвийн хэмжээнд байна.

Хүснэгт 10. Нийт тоос / Нийт жинлэгдэгч бодис / хэмжилтийн үр дүн

№	Сорьц авсан цэг	Нийт тоос /Нийт жинлэгдэгч бодис/
1	Ажлын талбай	0.300
2	Гадна талбай	0.480
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585: 2016		0.500

Агаарын бохирдуулагч бодисын хэмжилт

Агаарын чанарын хяналтын 2 цэгээс авсан хүхэрлэг хий болон азотын давхар ислийн хэмжээг MNS 4585:2016 “Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага” стандарттай харьцуулахад хүлцэх агууламжаас давсан үзүүлэлт илрээгүй хэвийн хэмжээнд байна.

Хүснэгт 11. Агаарын бохирдуулагч бодисын хэмжилтийн үр дүн

№	Сорьц авсан цэг	NO ₂ (Азотын давхар исэл мг/м ³)	SO ₂ (Хүхэрлэг хий мг/м ³)
1	Ажлын талбай	0.066	0.065
2	Гадна талбай	0.085	0.115
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585: 2016		0.200	0.450

Дуу шуугианы хэмжилт

Дуу шуугианы үзүүлэлтийг хяналтын 2 цэгийн ойр орчимд хэмжсэн ба 16 цагийн дундаж үр дүнг MNS 4585:2016 “Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага” стандарттай харьцуулахад зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс даваагүй байна.

Хүснэгт 12. Дуу шуугианы хэмжилтийн үр дүн

№	Сорьц авсан цэг	Дуу чимээ дБ (А)
1	Ажлын талбай	56
2	Гадна талбай	61
Агаарын чанарын стандарт MNS 4585: 2016 дБ (А), 16 цагийн дундаж		60

Агаар бохирдуулах бодисын тооллого хийх

2019 онд БОАЖЯ-наас гаргасан Агаар бохидуулах бодисын хаягдлын тооллого хийх аргачлалыг ашиглаж хялбарчилсан аргаар автомашинаас ялгарах хаягдлыг тооцох, шороон замаас дэгдэх тоосонцрын хаягдлын коэффициентийг тооцов.

Хялбарчилсан аргаар автомашинаас ялгарах хаягдлыг тооцох

Шланзны шатахуун зарцуулалт 17.5 л/цаг, бага оврын ачааны машины шатахуун зарцуулалт нь 12.5 л/цаг байна. Эдгээр тээврийн хэрэгсэл тус бүрийн хийн ялгаралтыг дараах томъёогоор тооцно. Эдгээр нь машинууд нь дизель учраас зарцуулалтын хэмжээ бага оврын ачааны машины хувьд 57.5 гр/км, том оврын шланзын хувьд 240 гр/км байна.

$$E = EF * EC$$

Энд

E- тухайн бодисын ялгаралтын хэмжээ, гр

EF- бохирдуулагчийн ялгаралтын фактор, гр/кг

EC- түлш зарцуулалт, кг

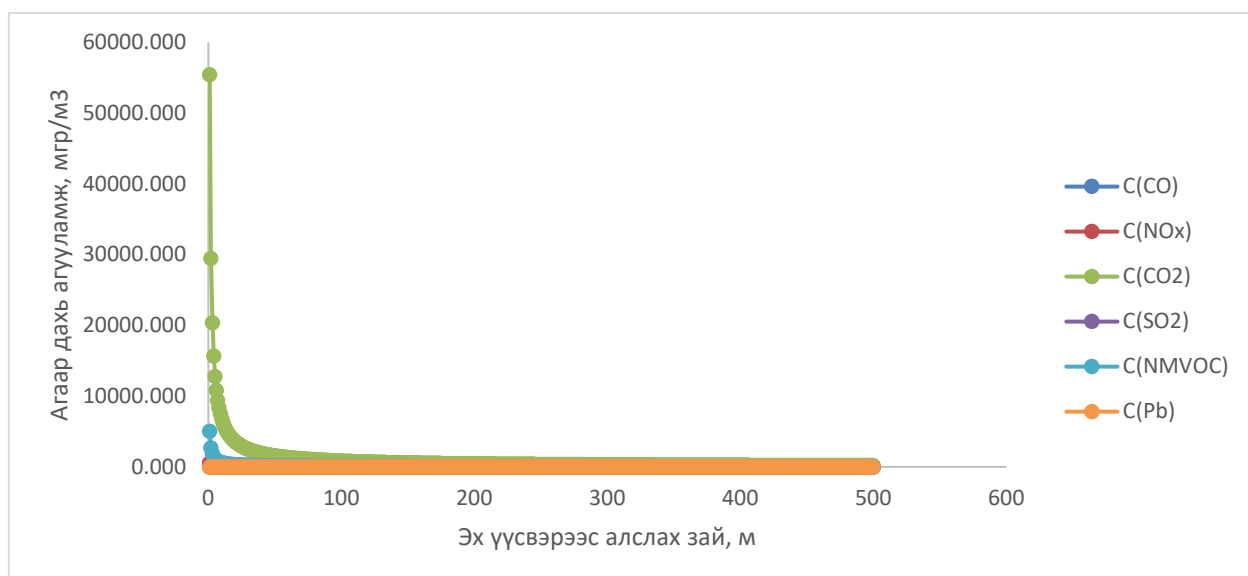
Ачаа ачсан шланз 60 км/цаг хурдтай явахад түлш зарцуулалт нь 611.8 гр/км * 60 км/цаг = 36,708 гр/цаг буюу 36.7 кг/цаг юм.

Хүснэгт 13. Агаар бохирдуулагч бодис

№	Бодисын нэр	Нэгж ялгаралт, гр/кг	Ялгаралтын хэмжээ, гр/с	
			Шланз	Нинно 20 тн даацтай
1	Нүүрстөрөгчийн исэл	7.58	0.051	0.118
2	Азотын давхар исэл	33.37	0.222	0.519
3	Нүүрстөрөгч	3169	21.127	49.296
4	Хүхэрлэг хий	0.003	0.000	0.000
5	Хөө тортог	1.92	0.013	0.030
6	Хар тугалга	0.000052	0.000	0.000

Тухайн тээврийн хэрэгсэл тус бүрийн хөдөлгүүрийн шаталтаас үүсэх хийн хаягдлын оронзайн тархах тархалтыг бохирдуулагч бодис тус бүрээр тооцоолоход NOx-оос бусад элементийн хувьд зөвшөөрөгдөх агууламжаас бага байна. NOx-ийн агууламж 15 м зайд 49 мкг/м³ буюу зөвшөөрөгдөх агууламжтай тэнцүү болно.

Зураг 12. Автомашинаас ялгарах хаягдлын тархалт

Шороон замаас дэгдэх тоосонцрын хаягдлын коэффициент тооцох

Шороон замаар тээвэрлэлт хийх үеийн PM10 тоосонцрын ялгаралтын хэмжээ нь хээрийн хэмжилтийн үр дүнтэй шугаман хамааралтайг доорх тэгшитгэлээр үзүүлсэн байна.

$$E = k \left(\frac{S}{12}\right)^a \left(\frac{W}{3}\right)^b$$

- E - ялгаралтын хэмжээ, (lb/VMT)
- s - гадаргуугийн тоосонцрын агууламж, (%)
- W - тээврийн хэрэгсэлийн жин, тонн

K, a, b - эмпирик тогтмолууд /Guidance on Estimating Road Dust Emissions from Industrial Unpaved Surfaces/

Ялгаралтын хэмжээ нь 1mile тээвэрлэлт хийхэд ялгаруулах тоосонцрын / lb/ хэмжээг илэрхийлдэг. Нэгжийг 1 гр/м-с хөрвүүлж дараах байдлаар бичив.

$$E = \frac{1.36}{u} k \left(\frac{S}{12}\right)^a \left(\frac{W}{3}\right)^b$$

U - тээврийн хэрэгсэлийн хурд, м/с

Хүснэгт 14. Параметрийн утга

Тогтмол	PM _{2.5}	PM ₁₀	TPM
k	0.042	0.423	1.381
a	0.9	0.9	0.7
b	0.45	0.45	0.45

Тээврийн хэрэгслийн дундаж хурд 50 км/цаг буюу 13.8 м/с, машины жин 20 тн байна. Шороон замаас авсан шинжилгээний дүнгээр тоосонцрын агууламж 39.5% бөгөөд энэ утга нь тээвэрлэлтийн нөлөөнд бага өртсөн шороон замаас авсан дээжийн үр дүн юм. Хэрвээ тээвэрлэлтийн нөлөө ихсэж хөрс элэгдэлд орсноос хөрсөнд агуулагдах тоосонцрын хэмжээ нэмэгдвэл ялгаралтын хэмжээ шугаман хамаарлаар нэмэгдэнэ.

Хүснэгт 15. Шороон замаас үүсэх тоосонцрын ялгаралт

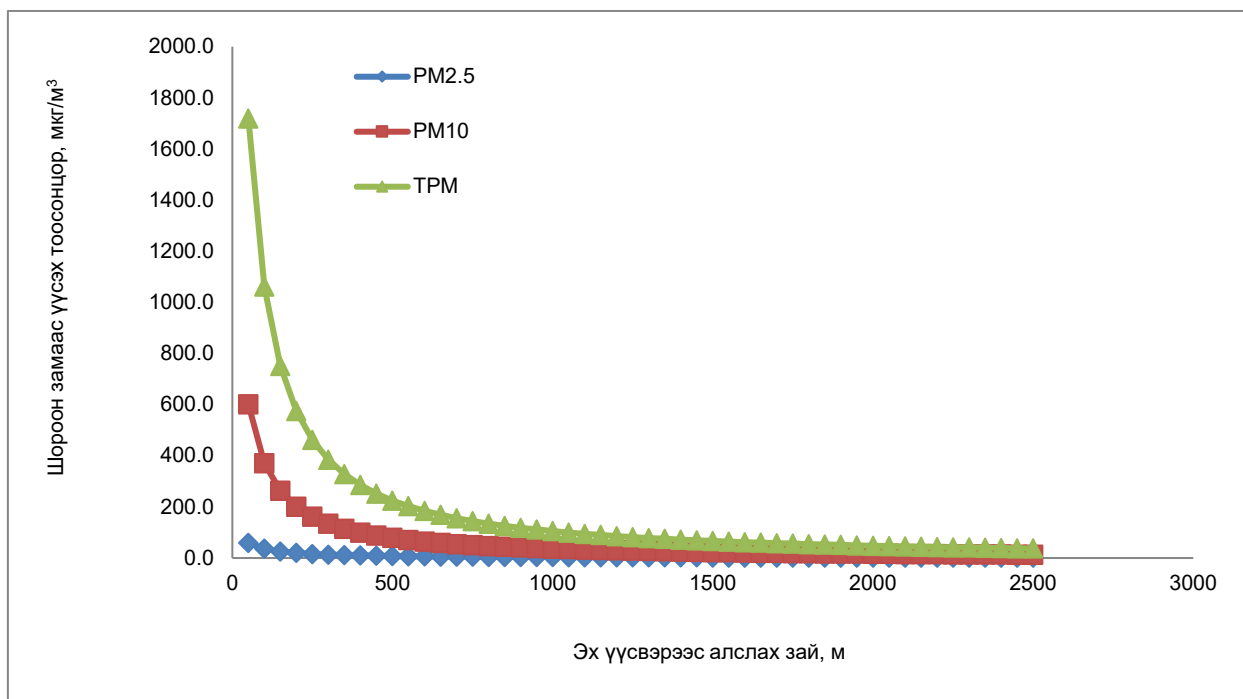
Үзүүлэлт	PM _{2.5}	PM ₁₀	TPM
Ялгаралт, гр/м-с	0.041	0.41	1.06

Шугаман эх үүсвэрээс агаарт тархах бохирдуулагч бодисын агууламжийг дараах томъёогоор олов / (Gilbert, 2003)/.

$$C(x) = \frac{2q}{\sqrt{2\pi}\sigma_z u}$$

- C(x) - тоосонцрын агууламж, мгр/м³
- q - ялгаралтын хэмжээ, гр/м-с
- σz - дисперсийн параметр
- u - салхины хурд, м/с

Зураг 13. Гадаад тээвэрлэлтээс үүсэх тоосонцрын тархалт

Салхины хурд 10 м/с үед тээвэрлэлтийн замаас үүсэх тоосонцрын агууламж 300 м зайд 103 мкг/м³ байна.

Дүгнэлт, зөвлөмж

Төслийн эзэмшил талбай болон гадна талбайгаас агаарын хүхэрлэг хий (SO₂), азотын давхар исэл (NO₂), нийт тоос (Нийт жинлэгдэгч бодис) болон дуу шуугиан хэмжилт хийж гарсан үр дүн тус бүрийг MNS 4585:2016 “Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага” стандарттай харьцуулахад зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс бага байна.

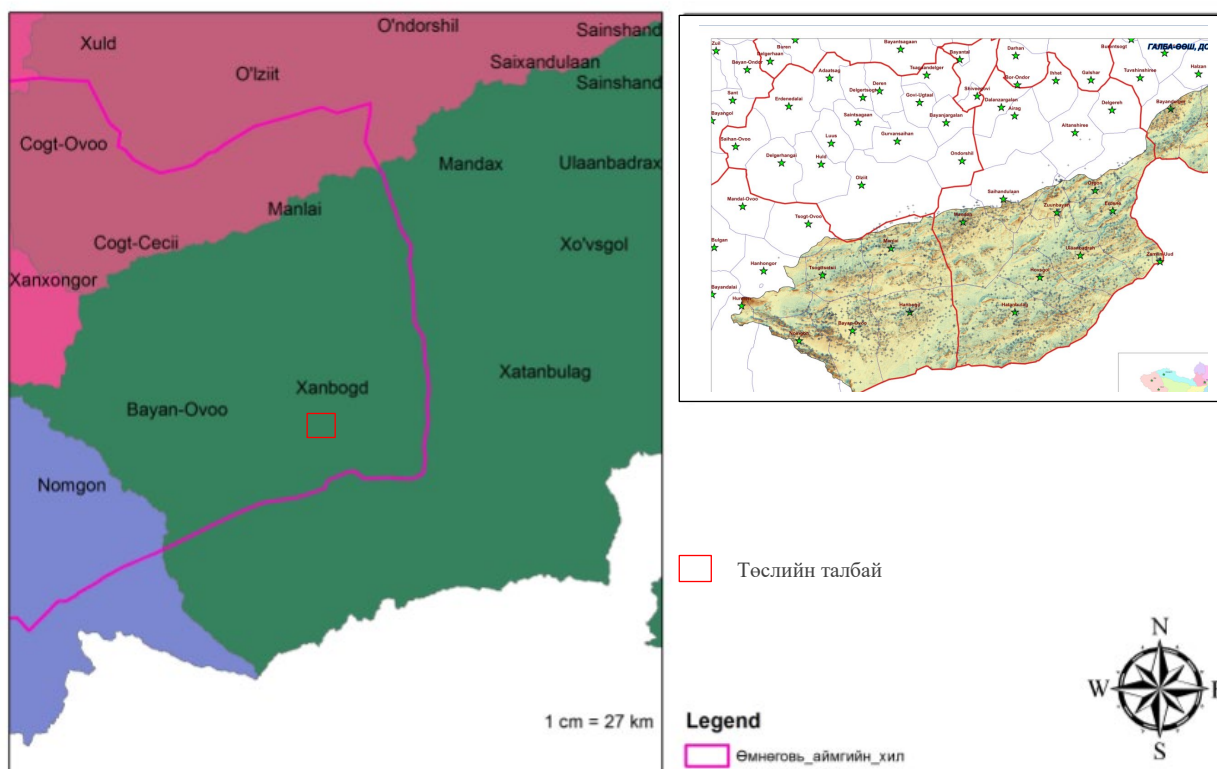
2.3 Гадаргын болон гүний ус

Ус зүйн сүлжээний хувьд Төв Азийн гадагш урсгалгүй ай савд багтдаг бөгөөд Галба Өөш Долоод говийн сав газарт багтдаг байна. Гадаргуугийн усан сүлжээний хувьд төв азийн гадагш урсгалгүй ай савд багтах бөгөөд гадаргуугийн байнгын усан сүлжээ хөгжөөгүй, газрын гадаргын усаар нэн ядмаг нутаг юм. Нутгийн иргэд ундны болон ахуйн хэрэглээний усаа гар худгаас хангадаг боловч эдгээр худгуудын ус нь хатуулаг өндөртэй, бага гүнтэй, ундарга багатай байдаг. Талбайн хэмжээнд Хөх овооны ус, Эхэн хаяаны болон Адаг хаяаны ус гэсэн гурван гар худаг байдаг. Хур тунадас ихтэй жил жижиг нуур, тойрмууд бий болох боловч бүгд намар болоход ширгэнэ. Талбайн

гадна, зүүн өмнө 2 өрөмдмөл худаг гаргасан байдаг нь өнөө хүртэл ашиглагддаг бөгөөд талбайгаас 10 км орчим зайтай өрөмдмөл худгаас өрөмдлөгийн усаа зөөвөрлөн авч байсан.

Зураг 14. Төслийн талбайн харьяалагдах сав газрын зураглал

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум, Хайрхан багийн нутагт хэрэгжих төслийн сав газрын ангилал

Гидрогеологи.

Гол мөрний сүлжээний нягтшилын хувьд 1.000 м² талбайд оногдох гадаргуугийн урсац 50 км-ээс бага. Уг талбайн баруун урд талын буланд Эхийн баян худаг байрлах ба худгийн амсрын өндөр далайн түвшнээс дээш 1398 метр, гүн нь 2 метр, 210 л/ц хэмжээний ундаргатай.

Төслийн талбайн хэмжээнд гадаргуугийн ил урсац, булаг, шанд, рашаан болон гол горхи байхгүй болно.

Төсөл хэрэгжих талбайн хувьд:

Уг төслийн талбай нь цэвэр усан хангамжийн хувьд гэрээт худгаас зөөврөөр авч хангадаг. Усны шинжилгээний дүнгээр химийн бүрэлдэхүүнээрээ гидрокарбонатын ангийн, кальцийн

бүлгийн, 2-р төрлийн, чанарын хувьд нэн цэнгэг, маш зөөлөн ус байна. Шинжилсэн үзүүлэлтүүд нь “Ундны усны стандарт MNS900:2005” –ын шаардлага хангаж байна.

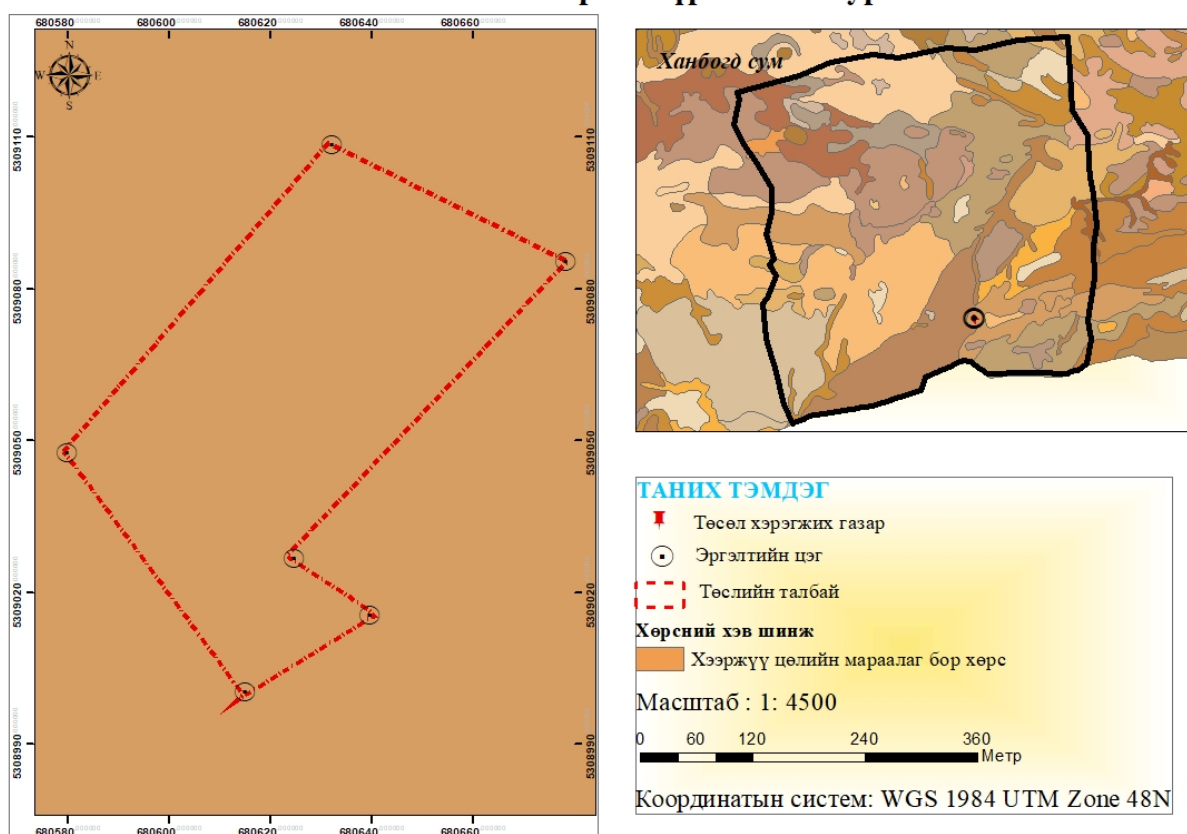
2.4 Хөрсөн бүрхэвч

Байгаль-газарзүйн нөхцөл, хөрсөн бүрхэвчийн хэв шинж

Тус төслийн талбай нь байгалийн мужлалын хувьд Төв Азийн өндөрлөг тал хотгор, уулт их мужийн Говь- Алтайн бэлэрхэг уулын мужийн Говь-Алтайн зүүн хэсгийн бэлэрхэг уул бүхий умард цөл, заримдаг цөлийн дэд мужийн өмнөд хуурай хээр, умард хуурай хээр, уулын нуга бүхий цөлжүү хээрийн районд хамаарна.

Зураг 15. Төслийн хөрсөн бүрхэвчийн зураглал

Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвчийн зураг

Ажлын явцад энд тогтворжсон хөрсний шинж чанарыг тодорхойлохын тулд 2 цэгт хөрсний зүсэлт хийж, морфологи шинж чанарын бичиглэл үйлдэн, хөрсний дээж авч хими-физик, механик бүрэлдэхүүний болон хөрсний бохирдолтын шинжилгээнд хамруулав “Нарт шуун консалтинг” лаборатори/. Талбайн хэмжээнд хээржүү цөлийн мараалаг хөрс зонхилж байна.

Хүснэгт 16. Төслийн талбайн зүсэлт хийсэн цэгийн химийн үзүүлэлт

Зүсэлт	Гүн, см	pH H ₂ O	ЦДЧ, dS/m	Давс	Ялзмаг %	Ca CO ₂ , %	Солилцох суурь, мг-экв/100 гр			Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
							Ca+ Mg	Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O

1	0-20	8.40	0.114	0.06	1.00	0.30	13.1	10.4	2.7	1.6	14
---	------	------	-------	------	------	------	------	------	-----	-----	----

Химийн шинжилгээний үр дүнгээр хөрс нь дунд шүлтлэг урвалын орчинтой, ялзмагийн агууламж бага, шингээгдсэн сууриудын нийлбэр хэмжээ дунд зэрэг, хялбар уусах давсны агууламж бага буюу давсжилтгүй, солилцох сууриас Са хангалттай, Mg хангалттай агууламжтай мөн хөдөлгөөнт фосфор, калийн агууламж бага байна. Хөрсний үржил шимийн түвшин бага байна.

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

Хөрсний хатуу хэсгийг бүрдүүлж байгаа жижиг ширхгүүдийн хэмжээгээр нь ангилан тэдгээрийг хувиар илэрхийлснийг механик бүрэлдэхүүн гэнэ. Энгийн ширхгийн хэмжээгээр нь шороо ба чулуу гэсэн хоёр том бүлэгт хуваана. Хөрсний задлан шинжилгээнд бэлтгэхэд 1 мм-ийн шигшүүрээр шигших бөгөөд түүнээс том хэмжээтэйг чулуу, харин шигшигдэж орсон 1 мм-ээс бага ширхэгтэйг шороо гэнэ (Аваадорж бусад 2012).

Хүснэгт 17. Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

Зүсэлт	Гүн, см	Механик бүрэлдэхүүн, % ширхгийн хэмжээ, мм						
		1-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	0-20	52.2	29.5	7.9	1.9	6.3	2.2	10.5

Хөрсний механик бүрэлдэхүүнийг тодорхойлох Н.А. Качинскийн ангиллын аргаар физик шаврын эзлэх хувиар тодорхойлоход элсэнцэр механик бүрэлдэхүүнтэй байна.

Хүснэгт 18. Хөрсний механик бүрэлдэхүүний шинж чанар

Хөрсний шинж чанарын үзүүлэлт		Механик бүрэлдэхүүн		
		Элсэнцэр ба хөнгөн шавранцар	Дунд шавранцар	Хүнд шавранцар, шавар
1	Боловсруулалт	++	+	- -
2	Тэжээлийн бодис агуулалт	- -	+	++
3	Ургамлын тэжээлийн бодис нийлүүлэлт	-	++	+
4	Хоруу бодисын хуримтлал	-	++	++
5	Ус агуулалт	- -	++	++
6	Ургамал ус нийлүүлэлт	-	+	-
7	Механик шүүлт	+	+	-
8	Физик-химийн шүүлт	- -	++	+
9	Ус шүүлт	++	0	- -

*++ маш сайн (дээд зэрэг), + сайн (өндөр), 0 хангалттай (дунд зэрэг), - тааруу, - - нэн хангалтгүй

Дээрх хүснэгтээс үзэхэд элсэнцэр ба хөнгөн шавранцар хөрс нь тэжээлийн бодис, ус агуулалт болон физик химийн шүүлт нэн хангалтгүй, ургамлын тэжээлийн бодис нийлүүлэлт, хоруу бодисын хуримтлал, ургамлын ус нийлүүлэлтээр тааруу харин механик шүүлт сайн, хөрсний боловсруулалт, ус шүүлтээр маш сайн гэсэн үзүүлэлттэй байна.

Хөрсний бохирдол

Хөрсөн дэх зарим хүнд металлын агууламжийг тодорхойлох зорилгоор бид хүнд металлын 1 дээж авч “Нарт шуун консалтинг” ХХК-ийн хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лаборатори”-д Ni, Cd, Pb, Zn, Cr, Cu гэсэн 6 элементийг задлан шинжлүүлсэн. Шинжилгээний үр дүнг дэлгэрэнгүй байдлаар доорх хүснэгтээр харууллаа.

Хүснэгт 19. Хөрсөн дэх зарим хүнд металлын агууламж

№	Үзүүлэлт	Агууламж мг/кг	Хөрсний механик бүрэлдэхүүн			Хөрсний хүнд металлын агууламж, %		
			Шавар лаг	Шавран цар	Элсэрхэг	Зөвшөө рөгдөх дээд хэмжээ	Хортой агууламж	Аюултай агууламж
1	Никель (Ni)	10.2	150	100	60	150.0	1000.0	1800.0
	Кадми (Cd)	ND	3	2	1	3.0	10.0	20.0
	Хар тугалга (Pb)	1.40	100	70	50	100.0	500.0	1200.0
	Цайр (Zn)	32.6	300	150	100	300.0	600.0	1000.0
	Хром (Cr)	10.2	150	100	60	150.0	400.0	1500.0
	Зэс (Cu)	24.4	100	80	60	100.0	500.0	1000.0

Хөрсний дээжид хүнд металлын шинжилгээг атомын шингээлтний спектрометрийн аргаар тодорхойлсон бөгөөд гарсан үр дүнг (MNS 5850:2019) Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарттай харьцуулахад хүлцэх, хортой болон аюултай агууламжаас доогуур буюу хөрс бохирдолгүй байна.

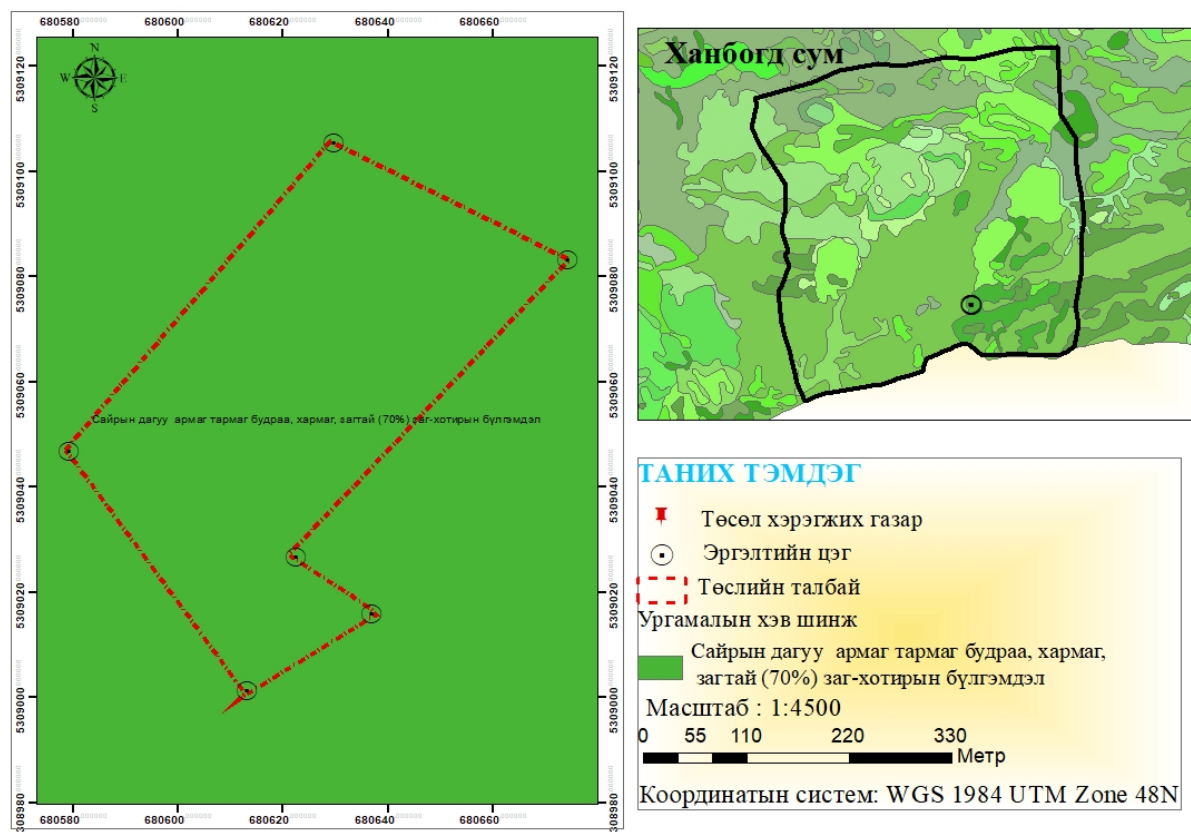
2.5 Ургамлан нөмрөг

Ботаник газар зүйн мужлалтаар төсөл хэрэгжүүлэх газар нь Төв Азийн дэд их мужид хамаарах говийн төв мужийн (Алашаа говь) нутаг дэвсгэр дээр байрлаж байна. Цөлжүү хээрийн ба заримдаг цөлийн ландшафт ноёрхох учир энэ бүс нутгийн ургамал амьтны аймаг өөрийн өвөрмөц онцлогтой. Тухайлбал харгана бүхий агь-хазаар өвс-хялганат, чулуусаг алаг өвс-агь ерхөг-хялганат, баглуур хялганат, баглуур-гаана-хялганат хэв шинжийн ургамалшилтын багагүй холилдсон хэв шинжтэй. Тархсан ургамал, хөрсний байдлаас шалтгаалан дагалдаж амьтны аймгийн зүйлийн бүрэлдэхүүн хэв шинжээ олсон байдаг.

Энэ тойрогт газрын зонхилох өндөр 1300-1700 м, өмнөд хэсгээрээ 700-800 м байдаг. Галба Өөш Алашаа говьд тойргийн хойд хэсгээс урагшлахад намсдаг хэвгий гадаргатай. Энэ газрын гадаргын хувьд бэсрэг уулс, хотгор хотос, тойром, цав толгод, ухаа гүвээ ээлжлэн солигдохын зэрэгцээ умраас өмнийг чиглэсэн сайр, садаргууд олонтой юм. Энд элсэнцэр цөлөөс гадна чулуурхаг цөл нэлээд их тааралдана.

Зураг 16. Төслийн талбайн бэлчээрийн хэв шинж

Төслийн талбайн ургамалжилтын зураг

Бор бударгана, баглуур, хойрго, хотир (нохой шээрэн), шар мод, боролзой, улаанбударгана, заг, хармаг ээлжлэн зонхилогчоор солигдоно. Марцлаг элстэй хотгороор нь сибирь хармаг оролцсон загт цөлтэй, манхан элстэй газраар нь *Hedysarum fruticosum*, *H. scoparium*, *Atraphaxis frutescens*, *Caragana Pungei*, *C. Korshinskyi* зэрэг сөөглөг, *Psammochloa villosa*, *Pugionum cornutum*, *Agriophyllum pungens* зэрэг өвслөг ургамал оролцсон элссэг сөөгөн бүлгэмдэл, сул ширэгжсэн довцог элстэй газраар нь шаваг-сөөг (*Artemisia shpaerocephala*, *Tamarix ramosissima*, *Nitraria sibirica*)-т эвшил тохиолдоно. Гуравдагчийн элсэрхэг-сайргархаг тэгш, талархаг газраар нь хойргот, улаанбударганат, хотир буюу нохой шээрэн (*Zygophyllum xanthoxylon*)-т, сэдэргэнэ (*Convolvulus Gortschakovii*, *G.tragacanthoides*)-т цөл тааралдана. Бэсрэг уулсын налгар хажуу, бэл дагууд баглуур - өдлөг хялгана (*Anabasis brevifolia*+ *Stipa gobica* + *S. glareosa*)-т, бор бударганат (*Salsola passerina*)-т цөлтэй. Толгод, намхан уулс, цав, толгодын хажуугаар хэсэг хэсэг газарт элдэв сөөг, сөөгөнцөр (*Sympegma Regelii*, *Zygophyllum xanthoxylon*, *Salsola laricifolia*, *Amygdalus mongolica*, *Atraphaxis frutescens*, *Caragana stenophylla*, *Gymnocarpus Przewalskii*, *Anabasis brevifolia*) [Өлзийхутаг, 1988]

2.6 Амьтны аймаг

Төслийн талбай орчимд манай орны цөлийн бүсийн нэгэн адил шавжаар хооллодог амьтад ялангуяа мэрэгчид ихээхэн тохиолдоно. Тэнд бас туурайтан амьтдын зүйлийн тоо олон юм. Түүнчлэн жороо тоодог, монгол хулан жороо, цөлийн чогчиго, ногтруу болон бусад зарим махчин шувууд олноор амьдардаг.

- ✓ Амьтны аймгийн хувьд тал хээрээс цөлөрхөг хээрийн хэв шинж рүү шилжиж буй завсрын бүсэд оршино. Иймд дээрх хоёр хэв шинжийг төлөөлөх амьтад тохиолдож байлаа. Ховор, нэн ховор амьтадаас цагаан зээр, идлэг шонхор зэргийг дурдаж болно

Зураг 17. Төслийн талбай орчмын амьтны судалгаа.

Энэхүү нутаг элсэн цөл говь, уул нуруудын бүс нийлэх учир мөлхөгчид, хэвлээр явагчдаар баян бөгөөд шавжийн тархац сарнимал, хоргодмол ба шөнийн амьдралтай, элсэрхэг, давсархаг орчинд зассан зүйлүүд элбэг байдгаараа онцлог. Хар цох эрс давамгайлж, царцаа шоргоолж, шорлон -ийн овог болон шөнийн эрвээхэйн олон бүлэг, ялангуяа бүтэг эрвээхэй элбэг байна. Шавжийн тоо нийтдээ олон боловч амьдралынх нь нуугдмал хэлбэрээс болоод үл анзаарагдаж хаврын идэвхжилийн үе сул илэрнэ. Энэхүү үнэлгээнд “Улаан номд”-д орсон амьтад болон зарим ховор, хортой амьтдын талаар тодорхойлохыг гол зорилго болголоо. Тухайлбал тус орд газрын хүрээнд “Улаан ном”-д орсон хөхтөн амьтан 7 байна.

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Хүснэгт 20. Гол нөлөөллийн хамрах хүрээ, эрчим хугацаа

Төслийн гол нөлөөлөл	Нөлөөлөлд өртөгч	Хамрах хүрээ	Сөрөг Нөлөөллийн эрчим	Үргэлжлэх хугацаа
Нэг. Төслийн үйл ажиллагааны явцад				
Шатах тослох материал, ахуйн бохир ус, хатуу хог хаягдлын угаагдал голын ус болон хөрсөнд шингэх	Гүний ус, голын ус, газрын хөрс, ургамал, амьтан, ус, агаар	Төслийн талбай	Дунд	Төсөл хэрэгжих хугацаанд

Усны нөөц хомсдох	Гүний ус	Төслийн талбай (нөөц хомсдох)	Бага	Төсөл хэрэгжих хугацаанд
Зам, жим харгуй ихсэх	Агаар, хөрс, хүн, амьтан, ургамал	Авто зам түүний ойр орчим	Дунд	Төсөл хэрэгжих хугацаанд
Хоёр. Бүтээн байгуулалтын явцад				
Ногоон байгууламж байгуулах	Газрын хөрс, амьтан	Төслийн талбай	Дунд	Төсөл хэрэгжих хугацаанд
Цементгэлсэн ил зогсоол байгуулах	Геологийн тогтоц, газрын хөрс, ургамал, амьтан, агаар	Төслийн талбай	Их	Төсөл хэрэгжих хугацаанд

Хүснэгт 21. Гол нөлөөллийн дун шинжилгээ

Нөлөөллийн ангилал	Гол нөлөөлөл	Нөлөөллийн цар хүрээ	Нөлөөллийн эрчим	Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа
<p>1. Хөрсөнд үзүүлэх нөлөөлөл</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бохирдуулах <p>• Эвдэх</p> <p>• Доройтуулах</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Санамсаргүй алдаа гарсан тохиодолд автомашины тос алдаж хөрс, шороо бохирддог. • Том хүнд даацын машинууд дураараа сэлгүүцсэнээс газрын хөрс элэгдэх хамаарагдаж байна. • Төсөл орчмын хөрс элэгдэлд орох, дагтарших, ургамлын төрөл зүйл хомсдох зэрэг хамаарагдаж байна. 	Төслийн эдэлбэр газрын хэмжээ (100000 м ²)	<p>Хөрс бохирдуулах нөлөөллийн эрчим их хэмжээтэй байна.</p> <p>Хөрс эвдэх нөлөөллийн эрчим их хэмжээтэй байна.</p> <p>Хөрс доройтуулах нөлөөллийн эрчим дунд зэрэг эрчимтэй байна.</p>	Төсөл хэрэгжих хугацаанд

<p>2. Гүний усанд үзүүлэх нөлөөлөл</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бохирдуулах • Нөөцийг бууруулах 	<p>Үйл ажиллагааны явцад гүний усыг бохирдуулах нөлөөлөл нь ШТМ асгарах</p> <p>Газрын гүний ус ашигладаг учраас нөөцөд бага зэрэг нөлөөлнө.</p>		<p>Газрын гүний усны нөөцийг бууруулах нөлөөллийн эрчим их байна.</p>	<p>Төсөл хэрэгжих хугацаанд</p>
<p>3. Амьтан, ургамалд үзүүлэх нөлөөлөл</p> <ul style="list-style-type: none"> • Амьдрах орчинг хуваах • Амьдрах орчинг доройтуулах • Амьдрах орчинг хомсдуулах • Нөөцийг бууруулах 	<p>Төслийн барилга байгууламжийг барих үед машин, техникийн нөлөөгөөр үүсэх дуу чимээний нөлөөллөөс шалтгаалан тухайн орчны амьтад үргэн дайжиж, амьтадын орон зайн өөрчлөлт бий болох</p> <p>Үйл ажиллагааны явцад хатуу хог хаягдал болон шингэн хаягдлыг зөв байршуулаагүй дүүрсэн тохиолдолд зайлуулахгүй удаах зэргээс болж орчны хөрс бохирдож улмаар хөрсний бичил организмууд хордох</p>	<p>Төслийн эдэлбэр газрын хэмжээ (100000 м²)</p>	<p>Амьтан, ургамалд үзүүлэх нөлөөллийн эрчим их хэмжээтэй байна.</p>	<p>Төсөл хэрэгжих хугацаанд</p>
<p>4. Агаарт үзүүлэх нөлөөлөл</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бохирдуулах • Тоос 	<p>Нүүрс ачиж буулгах болон Хүнд даацын автомашинууд нүүрс тээвэрлэх ажил нь агаарт тоос дэгдээж сөрөг нөлөө үзүүлдэг.</p>	<p>Төслийн эдэлбэр газрын хэмжээ (100000 м²)</p>	<p>Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл их зэргийн эрчимтэй байна.</p>	<p>Төсөл хэрэгжих хугацаанд</p>
<p>5. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлс</p> <ul style="list-style-type: none"> • Хамгаалах <p>Нүүлгэн шилжүүлэх</p>	<p>-</p>	<p>-</p>	<p>-</p>	<p>-</p>

Эндээс үзэхэд тус төслийн эдэлбэр газар төдийгүй орчны газар нутгийг хамгаалалтад авч, авто хөсгийг зөвхөн тогтоосон замаар явуулж, үйлчлүүлэгчдийн тоог тогтоосон норм хэмжээнээс давуулахгүй байхыг үл харгалзваас хөрсний өнгөн хэсгийг дагтаршуулах, талхлах, ургамал нөмрөгийг алдралд оруулах улмаар ургамлын төрөл, зүйл хомсдож, ургацын хэмжээ буурч, экологийн тэнцвэрт байдал алдагдахад дөхөм үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Дээрх нөлөөллийн хүчин зүйлүүдээс хамгийн их нь үйлчлүүлэгчдийн хөл хөдөлгөөн ихсэх, төслийн орчимд түймэр алдах, тээврийн хэрэгслээр холхиж олон салаа зам гаргаснаас хөрс эвдрэх, ахуйн бохир ус, хатуу

хог хаягдал хур борооны усаар угаагдаж хөрсөнд шингэх, шатах тослох материал асгарах нь хөрс, усны бохирдол, ургамлан нөмрөг алдралд орон хомсдож биомассын хэмжээ багасах зэрэг ихээхэн сөрөг нөлөө үзүүлж болох нь харагдаж байна.

Иймд эдгээр нөлөөллийг бууруулах, арилгах талаар дараах бүлэгт өгсөн зөвлөмжүүдийг нэг бүрчлэн хэрэгжүүлж, цаашид байгаль хамгаалах жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусган зохих арга хэмжээнүүдийг цаг алдалгүй авч байх шаардлагатай.

3.1 Төслийн барилга байгууламжийг өргөтгөн барьж байгуулах үеийн гол нөлөөлөл

- Барилгын материалыг газар дээр нь зөөвөрлөн байрлуулах, барилгыг барих явцад хөрс, ургамал механик гэмтэлд өртөх
- Овор ихтэй хүнд ачаан (материал) доор удаан байсан хөрс дагтарших, ургамал дахин ургах чадваргүй болох, устах
- Будаг, маажин, цавуу мэтийн химийн бодис асгарснаас хөрс ургамал, хөрсний ус, голын ус бохирдох, амьд организм хордох
- Нунтаг болон цементийн зуурмаг, шохой асгаж, модны зомгол, золтос, үйрдэс, шилний хагархай зэрэг элдэв төрлийн хог хаягдлаар орчныг бохирдуулах
- Төслийн талбайн хөрс, ургамал бүхэлдээ эвдрэл, элэгдэлд орно.

3.2 Барилга байгууламжийг өргөтгөн барьж ашиглалтад оруулснаас хойшхи үйлчилгээнээс байгаль орчинд үзүүлэх гол нөлөөлөл

- Объектын орчин тойронд хөрс, ургамлан нөмрөг элэгдэл, эвдрэлд орох
- Зам жим, барилга байгууламжийн орчны хөрс талхлагдах, элэгдэх, эвдрэх нөхцөл бүрдэх, үйлчлүүлэгчдийн тоо олширсноор голын эрэг бохирдох
- Автомашины хөдөлгөөн нэмэгдсэнээс агаар орчин бохирдох зэргээр илэрнэ.

Төслийн байгууламжийг барих эхний үе шатанд объектыг байгуулах, газар шорооны ажил гүйцэтгэхэд тухайн орчны хөрс, ургамал нэн түрүүнд өртөж, явган хүний жим зам тавих, суваг шуудуу татах зэрэгт рельефийн зарим хэлбэрийн үндсэн төрх алдагдах, шинээр бичил хэлбэр бий болж, газрын хөрсний механик бүтэц, ургамлын бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт орно. Ийм тохиолдолд тухайн байгууламж барих хэсгийн өнгөн хөрсийг хуулж овоолго хийж нөхөн сэргээлт болон цэцэрлэгжүүлэлтийн ажилд ашиглах нь зүйтэй. Нөхөн сэргээхдээ төсөлд тусгасан зураг төслийн дагуу тухайн орчинд зохицсон ургамал тарих шаардлагатай. Барилга байгууламж барих үеийн нөлөөллийн төрөл нэлээд олон байгаа хэдий ч хамрах хүрээ нь бага, эрчим нь их байна. Иймд байгууламжийг барьж дууссаны дараа нөхөн сэргээх ажлыг яаралтай хийх шаардлагатай. Ашиглалт жигдэрсний дараа орчинд үзүүлэх нөлөөллүүд нь түүний олон талт үйл ажиллагаатай уялдан хүрээгээ тэлэх магадлалтай байгаа нь ажиглагдаж байна.

Тус төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг бүхий л хүрээнд авч үзвэл: хөрс дагтарших, элэгдэх, эвдрэх нөхцөл бүрдэх, хөрсний усаар дамжин гүний ус бохирдох, биомассын хэмжээ багасах, элдэв төрлийн бохирдлоос амьтан, ургамал ялангуяа хөрсөн дэх бичил биетэн, хорхой шавьж хордож устах, мөлхөгч, мэрэгчид дайжих, бут өвс ургамал механик гэмтэлд өртөх гэж үзэв.

Эдгээр сөрөг нөлөөлөл нь нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн зөвлөмж, байгаль орчныг хамгаалах болон орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан асуудлуудад хайхрамжгүй хандсанаас үүсч болно. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг дараах бүлэгт дэлгэрэнгүй оруулсан бөгөөд тус зөвлөмжийг төсөл хэрэгжүүлэгч цаашид мөрдлөг болгон ажиллах шаардлагатай.

3.3 Төслөөс агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Төслийн явцад агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл нь автомашины утаа, санамсар болгоомжгүйгээс үүссэн нүүрсний тортог, нүүрс ачиж буулгах процесс үүнээс үүсэх хийн хаягдал, тоосжилт байх боломжтой юм. Тоосжилтын эх үүсвэрүүд нь:

Төслийн талбайд ажиллаж байгаа тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн нь тухайн орон нутгийн тоосжилтийн түвшинг нэмэгдүүлэх нэг эх үүсвэр болох бөгөөд агаарт дэгдэж буй тоосны улмаас үзэгдэх орчин багасаж осол, аваар гарч болзошгүй. Тоосжилтын улмаас төслийн ажилчид, ойр орчмын иргэдийн эрүүл мэнд болон эргэн тойрны байгаль орчинд зохих хэмжээгээр нөлөөлөх учир төслийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор үүсч буй тоосжилтийг бууруулах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Төсөл хэрэгжих орчин нь өнөөгийн байдлаар хүн, амьтан, ургамалд нөлөөлөхүйц агаарын ямар нэгэн бохирдолгүй байна.

Хийн хаягдлаас үүсэх гол сөрөг нөлөөлөл

Автомашин утааны найрлагад нийтдээ 200 гаруй төрлийн хорт бодис, химийн нэгдэл оролцдог. Зарцуулагдах түлшний жингийн 15% нь ашигтай зарцуулагдаж, үлдсэн 85% нь агаарт цацагддаг байна. 1кг түлш шатаахдаа бензиний хөдөлгүүр 300-310г, дизель хөдөлгүүр 80-100г хорт бодис ялгаруулна. 1кг шатахууныг литрт шилжүүлэн (бензин $q=0.725$, дизель $q=0.825$) бодож, түүний шаталтаас ялгаран гарах хорт хийн агуулалт, хэмжээг тооцоолон гаргасан. Автомашин утааны агаарыг бохирдуулах чанарыг тодорхойлохдоо бензин хөдөлгүүрт бол нүүрстөрөгчийн ба азотын ислийн агууламжийг, дизель хөдөлгүүрт бол хөө тортогийн агууламжийг үндсэн үзүүлэлт болгодог.

Хүснэгт 22. Автомашин асаалттай байх үеийн ялгаруулах хийн хэмжээ

Бохирдол	Автомашин асаалттай, сул зогсолттой байх үед	Машин хурдтай явж байх үед (60 км/цагаас дээш)	Машин тойргоор эргэх үед	Машины хурд саарч байх үед (60 км/цагаас доош)
СО (%)	4 – 9	< 1 – 8	1 – 7	2 – 9
НС, С ₆ Н ₁₄ (ppm)	500 – 1000	50 – 80	200 – 800	3000 – 12 000
NO _x (ppm)	10 – 50	1000 - 4000	1000- 3000	5 – 50

Дээрх хоёр төрлийн хөдөлгүүрийн утааны дундаж найрлагыг дараах хүснэгтэд харуулав. Энэ нь байгаль орчинд цацагдаж байгаа утааны техникийн болон мониторингийн хяналтын үзүүлэлт, ашиглагдах ач холбогдол юм.

Хүснэгт 23. Автомашин утааны бүрдэл найрлага

№	Бүрдэл	Хөдөлгүүрийн төрөл		Тайлбар
		Бензин	Дизель	
1	Азот (%)	74-77	76-78	Хоргүй
2	Хүчилтөрөгч (%)	0.3-8	2-18	Хоргүй
3	Усны уур (%)	3-5.5	0.5-4	Хоргүй
4	Нүүрсхүчлийн хий (%)	5-12	1-10	Хоргүй
5	Нүүрстөрөгчийн исэл (%)	1-10	0.01-0.5	Хортой
6	Азотын исэл (%)	0.1-0.5	0.001-0.4	Хортой
7	Альдегид (%)	0.0-0.2	0-0.009	Хортой
8	Нүүрс-устөрөгчид (%)	0.01-0.02	0.01-0.5	Хортой
9	Хүхэрлэг хий (%)	0-0.002	0-0.03	Хортой
10	Хөө тортог (г/м ³)	0-0.44	0.01-1.1	Хортой
11	Бенз (а) пирен (г/м ³)	<0.00002	<0.00001	Хортой

Хүснэгтээс харахад, 1л бензин шатаахад ялгарах хорт бодисын хэмжээ нь дизель түлшнийхээс дунджаар 3.1 дахин их байгаа бөгөөд зөрүүгийн хэмжээ нь 3-4 хооронд хэлбэлзэж байдгийг судалгаагаар тогтоосон байна.

3.4 Төслөөс газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл

Уг төсөл хэрэгжих талбай нь байгалийн хүчин зүйлс болох ус, салхины нөлөө, мөн хүний хүчин зүйлсийн нөлөөгөөр газрын гадарга болон хэвлийн бага зэрэг эвдрэлтэй, Харин шороон замын хөрс машин техникийн нөлөөгөөр хүчтэй элэгдэл эвдрэлд орсноос хөрсний чулуужилт ихэссэн, зам дагуу тоосжилт ихтэйгээс ургамлан нөмрөг тоосжиж талхлагдсан зэрэг өөрчлөлттэй байна.

Төслийн өргөтгөл барилгын ажлын үед хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Барилга барих явцад барилгын суурь ухах, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн ихсэх, үүнээс үүдэн хөрс дагтарших, эвдрэх, ургамал нөмрөг алдралд орох, улмаар хөрсний үржил шимт хэсэг устаж алга болох, механик бүрэлдэхүүн өөрчлөгдөх, үүний улмаас элсэнцэр хөрс салхинд хийсэх, элсжилт үүсэх
- Техникийн шатах тослох материал асгарах, ахуйн хог хаягдал, бохир усны нөлөөгөөр газрын гадарга, хэвлий бохирдох
- Болзошгүй тохиолдлоор нүүрстэй холбоотой гал алдах, түймэр гарах

Иймд эдгээр нөлөөллийг бууруулах, арилгах талаар шаардлагатай арга хэмжээг тухай бүр авч хэрэгжүүлж байх шаардлагатай.

3.5 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн хашаан доторх хөрсний байгалийн элэгдэл эвдрэлийн үйл явц харилцан адилгүй хэлбэрээр тохиолдох ба хүний үйл ажиллагааны нөлөөгөөр хөрс хүчтэй эвдрэлд орсон газар байхгүй. Харин шороон замын хөрс машин техникийн нөлөөгөөр хүчтэй элэгдэл эвдрэлд орсноос хөрсний чулуужилт ихэссэн, зам дагуу тоосжилт ихтэйгээс ургамлан нөмрөг тоосжиж талхлагдсан зэрэг өөрчлөлттэй байна.

Хөрс элэгдэж эвдрэх, бохирдох нөлөөлөл агуулахыг барьж байгуулах үед болон салаа зам гарах, хөрс хуулах, түрэх, овоолго хийх, хучилт хийх, суваг шуудуу далан, барилга байгууламжийн ажлын үед хөрс, гадаргын урсцад өөрчлөлт орж хөрсний эвдрэл үүсэх бөгөөд үүнд бас газрын гадаргын хэвгий, хөрсний шинж чанар, гадаргын урсац, ургамалжилт зэрэг хүчин зүйлүүд нөлөөлнө.

- Төслийн хашааны гадна, дотор талбай нүүрс тээврийн гаралтай орчны хөрс бохирдоно. Мөн хөрсөнд эдгээр бохирдол нэвчих талтай.
- Хамгаалалтын сахиул айл, агуулахын байр талбай, машин техник, хүнд механизмуудын зогсоол зэрэг газарт хөрс ургамал талхлагдах, шатах тослох материал, хог хаягдлаар орчин, хөрс бохирдоно.
- Хөрс их хэмжээгээр эвдэрч, бүтэц шинж чанараа алдан ургамлан нөмрөгөө устгуулах ба улмаар хөрснөөс хийсэх шорооны хэмжээ ихсэж цөлжилтийн үйл явцыг түргэсгэх болно.

Төслийн үйл ажиллагааны явцад хөрсөн бүрхэвчинд учруулж болзошгүй нөлөөллүүдийг жагсаан үзүүлбэл:

Төслийн өргөтгөл барилгын ажлын үед хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Байгууламжийн материалыг газар дээр нь зөөвөрлөн байрлуулах, төсөл хэрэгжих явцад хөрс, ургамал механик гэмтэлд өртөх
- Овор ихтэй хүнд ачаан (материал) доор удаан байсан хөрс дагтарших, ургамал дахин ургах чадваргүй болох, устах гэх мэт орно.

Төслийн үйл ажиллагаанаас хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Төслийн үйл ажиллагааны явцад машин механизмаас мөн хүний санамсаргүй үйл ажиллагаанаас шалтгаалан ямар нэгэн шатах, тослох материал хөрсөнд ил задгай асгарч, хөрсийг бохирдуулах
- Төслийн ойр орчимд хүний үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хог хаягдал бий болж ойр орчмын хөрсийг бохирдуулах, хөрс суларч цас борооны усанд норж шавар шалбааг ихтэй, хуурай салхитай үед тоос шороо босч орчныг бохирдуулах зэргээр нөлөөлнө.

3.6 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл

Ургамлан бүрхэвч нь мал болон зэрлэг амьтны тэжээл төдийгүй хөрсний дээд давхаргын дулаан ба чийгийг зохицуулагч, хөрс үүсгэгч, бэхжүүлэгч экосистемийн хамгийн гол бүрэлдэхүүн хэсэг юм. Ургамал нөмрөгийн талхагдал дунд зэрэг буй энэ орчимд хүн болоод техникийн нөлөөтэй талхагдалд нэлээд орсон байна.

Ургамлын нөмрөгт үзүүлэх шууд сөрөг нөлөөллийн хүчин зүйлүүд нь шороон зам, машин, хүний үйл ажиллагаанаас уг талбайнуудын ургамлын нөмрөг маш бага байна. Бүр мөсөн устах ургамлаас гаднах талбайн ургамлууд тоосжилт ба талхагдлаас шалтгаалж ургац бүтээмж доройтож, шарилж, лууль зэрэг хүмүүнсэг ургамал нэмэгдэх сөрөг нөлөөтэй. Үүнээс гадна барилгын ажлын явцад ургамлын нөмрөгийн болзошгүй хувьсал өөрчлөлт нь дараах хүчин зүйлээс шалтгаална. Үүнд:

- Хэт хуурайших, усан хангамж багасах, үер усны аюул нэмэгдсэнээс хөрсөн орчин өөрчлөгдөх хандлагатай болсон.
- Үйл ажиллагаа, автомашины замын тоос зэрэг нь ойр орчмын агаарыг тоосжуулахаас гадна, ургамлын навч бие эрхтэнд шороон тоос цугларч үйлдвэрийн болон түүний ойр хавийн ургамлын цаашдын амьдралд сөрөг нөлөө үзүүлнэ.
- Ургамлын ургац, үйл ажиллагаа явуулж буй хэсэгт бүрмөсөн устаж, зарим халцгай буюу талхагдаж орсон хэсэгт хогийн ургамал ялангуяа шарилж ихээр ургаж хүн амьтны амьсгалд тоосны аллерги үүсэх үндэстэй.
- Ургамлын бүрхэвч муудах устах зэргээс өвсөн тэжээлтэн амьтад устаж, тэдгээрийг барьж иддэг махчин амьтад ч дүрвэн зайлна.

Төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Төсөл орчмын ургамлан нөмрөгийн тусгагын бүрхэц сийрэгжин халцгай талбайн хэмжээ ихсэх, бэлчээр талхлагдах,
- Тус районы үндсэн ургамлууд нь нөхөн сэргэх чадваргүй болж устах аюулд орох ба өөр ургамлын зүйлүүдээр солигдох болно. /Хогийн ургамал/
- Төсөл орчмын ургамал механик гэмтэлд өртөх

3.7 Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл

Тус төслийн талбай нь амьтны аймгийн хувьд төрөл зүйл аль хэдийн байгалийн нутагшил, шилжих хөдөлгөөн нь бүрэн алдагдаж зөвхөн суурин газар амьдардаг цөөн тооны хөхтөн, шувуу зэрэг амьтад байгаа болно. Төслийн барилга байгууламжийг барих үед машин, техникийн нөлөөгөөр үүсэх дуу чимээний нөлөөллөөс шалтгаалан тухайн орчны амьтад үргэн дайжиж, амьтадын орон зайн өөрчлөлт бий болох, дараа нь үйл ажиллагааны явцад хатуу хог хаягдал болон шингэн хаягдлыг зөв байршуулаагүй дүүрсэн тохиолдолд зайлуулахгүй удаах зэргээс болж орчны хөрс бохирдож улмаар хөрсний бичил организмууд хордох зэрэг сөрөг нөлөөллүүд үүсэж болзошгүй байна.

Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны амьдрах орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Техникийн шатах тослох материал асгарах, ахуйн хог хаягдал, бохир усны нөлөөгөөр бичил биетэн устах, хордох
- Төслийн барилгын ажлын үед тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн дуу чимээ зэргээс тухайн орчны амьтад үргэн дайжиж амьтны аймагт сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй.

3.8 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл

Нүүрс ачиж буулгах тээврийн хэрэгслээс алдагдах шатахуун, кемпийн үйл ажиллагаанаас ил задгай хог хаягдал гадаргын урсацаар зөөгдөн тархах болзошгүй гэвч энэ тохиолдол үүсэхгүй байх магадлалтай. Учир нь бодис, нэгдлүүд нь сав баглаа боодлын хувьд битүүмжлэл сайтай.

- Хавар цас хайлах, зун намар эрчимжил ихтэй хур бороо орох үед замыг хөндлөн огтолж буй сайр, судгуудад богино хугацаанд урсац үүсэж, үерлэж болзошгүй.
- Хур тунадас, ялангуяа эрчим ихтэй бороогоор сайр, судгууд үерлэн зам, ус зайлуулах байгууламжийг эвдлэх тохиолдол үүсэж болзошгүй.
- Төслийн орц гарцын хаалга ус орохооргүй байхаар хийх, төлөвлөх.

- Замын ус өнгөрөөх гаргалгаа зэрэг нь салхи ба усны урсгалаар байнга зөөгдөх хагшаасаар дүүрч хур борооны болон уруйн үерийн үед бөглөрч зохиомол үер үүсгэж, зам болон ус өнгөрөөх байгууламжийг эвдэлж, сэтэлж, гуу жалга үүсгэн нурааж болзошгүй.

Төслийн үйл ажиллагаанаас гадаргын болон газар доорх усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Төслийн үйл ажиллагааны явцад машин механизмаас мөн хүний санамсаргүй үйл ажиллагаанаас шалтгаалан ямар нэгэн шатах, тослох материал хөрсөнд ил задгай асарч, хөрсний ус болон борооны усаар дамжуулан гол горхи бохирдуулах
- Төслийн ойр орчимд хүний үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хог хаягдал бий болж хөрс суларч цас борооны усанд норж шавар шалбааг ихтэй, хуурай салхитай үед тоос шороо босч орчныг бохирдуулах зэргээр нөлөөлнө.

3.9 Нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл

Тус төслийн талбай нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Хайрхан багийн Цагаан хад гаалийн хяналтын бүсийн хэсэгт байрладаг бөгөөд орон сууц олон нийтийн байгууламж бүхий хэсэг нь 1.1 км-ийн зайд үйлдвэрийн бүсэд байрладаг. Үйлдвэрийн байршлын хувьд “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийн хэмжээ, ерөнхий шаардлага” MNS 5105:2001 стандартын шаардлагыг хангаж байна.

3.10 Хуримтлагдах нөлөөлөл

“Ийзи транспорт” ХХК-ийн Гаалийн хяналтын талбай төсөл нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Хайрхан багийн нутагт хэрэгжиж байгаа бөгөөд тухайн бүс нутагт үйлдвэрийн газруудын үйл ажиллагаа явагддаг ба төслүүдийн зүгээс хүрээлэн буй орчин, нийгэм эдийн засагт эерэг болон сөрөг нөлөөг тодорхой хэмжээгээр үзүүлэх юм. Үүнээс байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл нь энэ төслийн сөрөг нөлөөтэй уялдан газар ашиглалт, хөрсний бохирдол, хөрсний талхагдал, агаарын чанар, ан амьтны дайжилт, ургамлан нөмрөг доройтох зэргээр хуримтлагдах нөлөөллийг үзүүлнэ. Иймд эдгээр хуримтлагдах нөлөөллөөс өөрийн нөлөөллийн байдлыг ялган салгахын тулд нөлөөллийн бүсэд тогтоосон БОМТ-г цаг тухай бүрд нь авч хэрэгжүүлж, тайлагнах нь зүйтэй.

Төсөл хэрэгжих явцад баригдах барилга байгууламжийг барьж байгуулах, төслийн цаашдын үйл ажиллагааны явцад тухайн төслийн үйл ажиллагаа, орон нутагт хэрэгжиж буй бусад төслийн үйл ажиллагаанаас хам нөлөөлөл үүсч, байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд сөрөг үр дагавар ихтэй, богино болон урт хугацааны нөлөөллийг үүсгэж болзошгүй.

Хүснэгт 24. Болзошгүй хуримтлагдах нөлөөлөл

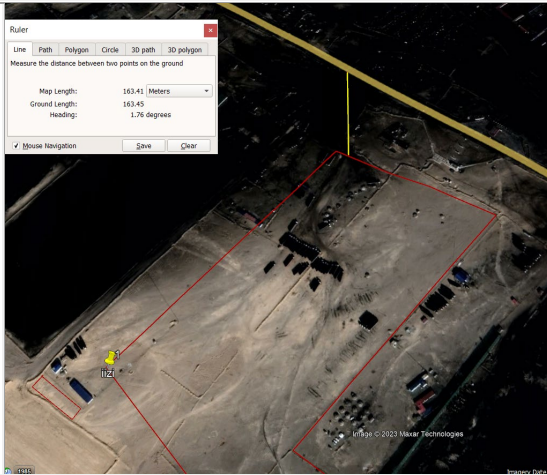
№	Хуримтлагдах нөлөөлөл	Нөлөөллийн шалтгаан	Хамрах цар хүрээ	Үргэлжлэх хугацаа
1	Газрын гадарга ба хэвлий эвдрэлд өртөх	Бусад төслүүдийн нөлөөлөл	Төслийн талбай, нөлөөллийн бүс,	Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй
2	Газрын доорх усны нөөц багасах	Бусад төслүүдийн усны хэрэглээ, хэрэглээний давхцал		Одоо, ирээдүй
3	Ургамалын нөмрөгийн доройтол	Уур амьсгалын өөрчлөлт, төслийн үйл ажиллагаа		Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй
4	Агаарын бохирдол нэмэгдэх	Хуурайшилт, бусад төслүүдийн ба хотын бохирдлын давхцал		Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй
5	Хөрсний бохирдол, элэгдэл үүсэх	Уур амьсгалын өөрчлөлт, Бусад төслүүдийн нөлөөллийн давхцал		Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй

Хуримтлагдах нөлөөлөл, түүний үр дагаварыг бодитой тодорхойлох, эрт хугацаанд илрүүлэхийн тулд төслийн үйл ажиллагааны тодорхой үе шат хэрэгжсэний дараа төслийн үйл ажиллагаанд мониторинг хийхийг зөвлөж байна.

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

“Ийзи транс” ХХК-ийн Гаалийн хяналтын талбай төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд байлгах улмаар үүссэн сөрөг нөлөөллийг бууруулах, болзошгүй аюул эрсдэлийг гаргахгүй байх тал дээр зорилт тавин ажиллаж байна.

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв Мян.төг	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2023 он				
			Сар 10	Сар 11	Сар 11		
	1	2	3	4	5	6	7
1.	“ТЭРБУМ МОД” Үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд Ногоон байгууламж бүхий мод 1000 ширхэг тарих	2000.0	захиалга	хүлээлцэх		ХАБЭА	
2.	Авто тээврийн зогсоол, орц гарцыг бүхэлд нь хайрга асгаж сайжруулах, төслийн талбайг бүхэлд хайргаар хучиж тоосжилт бууруулах арга хэмжээ авах, - 2023 онд 4.5 га талбай бүхий талбайг хайргажуулна. - 2024 онд 5.0 га талбайг хайргажуулна. - 2025 онд 5.0 га талбайг хайргажуулна.	-	захиалга	хүлээлцэх		ХАБЭА	

3.	Нүүрсний тээврийн хатуу хучилттай замаас төслийн талбай хүртэлхи 160 метр замыг хайрган хучилттай болгох - 2023 онд багтаана.	-	захиалга	хүлээлцэх	ХАБЭА	
4.	Орон нутагтай хамтарч Байгаль хамгаалах аян, Дэлхийн усны өдөр, Цөлжилтгүй тэмцэх өдөр зэрэг арга хэмжээнүүдэд байгаль хамгаалах клубуудын арга хэмжээг идэвхижүүлэх үүднээс улиралд 1 удааа зохион байгуулах	-	захиалга	хүлээлцэх	ХАБЭА	
Нийт		2000.0				

ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Ийзи транс” ХХК-ийн Гаалийн хяналтын талбай төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд байлгах улмаар үүссэн сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнүүдийг төлөвлөлөө.

Хүснэгт 25. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Сөрөг нөлөө үүсгэх хүчин зүйл	Байгалийн бүрдэл хэсэг	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх цар хүрээ	Зардал сая.төг (Эхний жил)	Зардал сая.төг (1 жил)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
Бүтээн байгуулалтын үе шатанд	Агаарын чанар	<ul style="list-style-type: none"> Машин техникийн хөдөлгөөнөөс ихээхэн хэмжээний тоосжилт үүсэх Бүтээн байгуулалтын үед дуу шуугианы бохирдол үүсэх 	<ul style="list-style-type: none"> Бүтээн байгуулалтын ажилд оролцох техникийн хэрэгслийг нэгдсэн замаар зорчуулах Төслийн талбайн орц, гарцыг 2023 онд багтаан хайргаар битүү хучих 10 газрыг үе шаттайгаар бүхэлд нь хайргаар хучиж тоосноос сэргийлэх Төслийн талбайг тоос шорооноос сэргийлж 6 метрийн өндөртэй барьцан байгаа хашаагаа засч сэлбэх 	Бүтээн байгуулалтын хугацаанд	Урсгал зардлаар		Жил бүр	MNS 4597:2013
	Хөрсөн бүрхэвч	<ul style="list-style-type: none"> Бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагааар хөрс эвдрэх, цөлжилт болох эх үндэс бий болох Хог хаягдлаар хөрс бохирдох 	<ul style="list-style-type: none"> Хөрс хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах, шимт хөрсийг хадгалах Хог хаягдлыг зориулалтын саванд ангилж хийх 	Бүтээн байгуулалтын хугацаанд	100.0	100.0	Нэг удаа	MNS 5916 : 2008 Байгаль орчин. Газар шорооны ажлын үед

Сөрөг нөлөө үүсгэх хүчин зүйл	Байгалийн бүрдэл хэсэг	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх цар хүрээ	Зардал сая.төг (Эхний жил)	Зардал сая.төг (1 жил)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
								үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт Хог хаягдлын тухай хууль 2017 он
	Ургамлан нөмрөг	<ul style="list-style-type: none"> Машин техникийн хөдөлгөөн, газар шорооны ажил, барилга барих талбайн ургамлан нөмрөг бүрэн устах 	<ul style="list-style-type: none"> Машин техникийн хөдөлгөөний хурд хязгаарлах 	Бүтээн байгуулалтын хугацаанд	-	-	Төслийн хугацаанд	MNS 4597:2013
	Амьтны аймаг	<ul style="list-style-type: none"> Бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаа, ажилчдын нөлөө, чимээ шуугиан нөлөөгөөр зэрлэг амьтад дайжих 	<ul style="list-style-type: none"> Шөнийн цагаар гэрэл болон дуу шуугианы бохирдол үүсгэхгүй байх 	Бүтээн байгуулалтын хугацаанд	Урсгал зардлаар		Төслийн хугацаанд	-
Үйл ажиллагааны үе шатанд	Агаарын чанар	<ul style="list-style-type: none"> Үйл ажиллагааны үед тоосжилт бий болох Үйл ажиллагаанд оролцох машин техникээс хорт агууламж бүхий утаа ялгарах 	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн талбайг бүхэлд хайргаар хучиж тоосжилт бууруулах арга хэмжээ авах <p>Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2023 онд 4.5 га талбай бүхий талбайг хайргажуулна. - 2024 онд 5.0 га талбайг хайргажуулна. - 2025 онд 5.0 га талбайг хайргажуулна. 	Төслийн талбайд	500.0		Төслийн хугацаанд	-

Сөрөг нөлөө үүсгэх хүчин зүйл	Байгалийн бүрдэл хэсэг	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх цар хүрээ	Зардал сая.төг (Эхний жил)	Зардал сая.төг (1 жил)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	Гүний ус	<ul style="list-style-type: none"> Гаалийн хяналтын талбай болон ажилчдын хотхон нь усыг төлөвлөгөөний дагуу бус хэтрүүлэн хэрэглэснээс гүний усны нөөц хомсдох Шатах тослох материал алдагдах үед авах яаралтай арга хэмжээг урьдчилан тодорхойлж урьдчилан сэргийлэх 	<ul style="list-style-type: none"> Агааржуулалттай сайжруулсан нүхэн жорлон MNS 5924:2015 стандарт шаардлага хангуулах - Соруулдаг ариун цэврийн байгууламж байгуулах Spill kit асгаралтын иж бүрдэл байрлуулах https://hsct.mn/ 	Төслийн хүрээнд	500.0		Нэг удаа	Усны тухай хууль MNS 2662-2002
	Хөрсөн бүрхэвч	<ul style="list-style-type: none"> Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийг арга зүйн дагуу хийгээгүй тохиолдолд хөрсөн бүрхэвч доройтох, нөхөн сэргэх чадвараа алдах 	<ul style="list-style-type: none"> Хөрсөн бүрхэвчийг талхагдахаас сэргийлж олон салаа зам үүсгэхгүй байх, нэгдсэн замын хөдөлгөөний сүлжээ зураг самбар тавих 	Төслийн талбайд			Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөөнд тусгасан	-
	Ургамалан нөмрөг	<ul style="list-style-type: none"> Үйл ажиллагаанаас ургамалан бүрхэвч доройтох 	<ul style="list-style-type: none"> Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийг стандартын дагуу гүйцэтгэх, хашаа хамгаалалт байгуулах 	Төслийн талбайд			Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөөнд тусгасан	-

“Ийзи транспорт” ХХК -ийн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум, Хайрхан багийн Цагаан хаданд хэрэгжиж буй
 “Гаалийн хяналтын талбай”-төслийн 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Сөрөг нөлөө үүсгэх хүчин зүйл	Байгалийн бүрдэл хэсэг	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх цар хүрээ	Зардал сая.төг (Эхний жил)	Зардал сая.төг (1 жил)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	Амьтны аймаг	<ul style="list-style-type: none"> Гаалийн хяналтын талбайд зэрлэг амьтад нэвтрэх, улмаар нүх рүү унаж гэмтэх, хог хаягдлаас хордох Төслийн ажилчид хууль бусаар амьтан агнах үйлдэл гаргах 	<ul style="list-style-type: none"> Ажилчдад амьтны тухай хууль, байгаль хамгаалах талаар сургалт хийж байх 	Төслийн талбайн орчимд	Урсгал зардлаар		Төслийн хугацаанд	<ul style="list-style-type: none"> Амьтны тухай хууль
Нийт					1100.0	1100.0 (Нэг сая нэг зуун мянган төгрөг)		

ЗУРГАА.ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.		“ТЭРБУМ МОД” Үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд Төслийн талбайд эгнүүлэн 2 эгнээ хайлаас, сөөгөнцөр модоор хашлага хийх (Тайлбар: “Улаанбаатар хотын 2014 онд тарилтад тэнцэх мод сөөгийн тарьц, суулгацын ААНБ-ын судалгаа” “Тоонот байгаль” ТББ-ын үнийн дүнгээр авав.)	Төслийн талбайд Эхний жил 1000ширхэг мод тарих	ширхэг	1000	2000	1000ш x 2000Т = 2000.0	Жил бүр	
	Нийт						2000.0		

ДОЛОО. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн хэрэгжилтийн явцад ямарваа нэгэн түүх соёлын дурсгалт зүйл олодох үед холбогдох хууль тогтоомжинд заасны дагуу засаг захиргааны байгууллага болон холбогдох байгууллага болох ШУА-ийн Түүхийн хүрээлэнд даруй мэдэгдэж төслийн үйл ажиллагааг түр хугацаагаар зогсооно.

НАЙМ.ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж ба	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	
1.	Ажилчид болон үйлчлүүлэгчийн өвдөх, халдварт өвчин гарах	Ажилчдын эрүүл мэндийн үзлэг	Нийт ажилчид	33	100.0	Дотоод төсөв	Жилд 1 удаа	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай 2022-11-11 нэмэлт
2.	Гал түймэр гарах	Гал унтраах хэрэгслээр төслийн кемпийг бүрэн хангах арга хэмжээ авах, галыг унтраах талаар тодорхой түвшинд бэлтгэлийг хангуулах арга хэмжээ зохион байгуулах /, утааны мэдрэгч, гал гарсан тохиолдолд ашиглах зориулалттай галын автомат гидрант, аврах шат, хаалга, тэдгээрийн байршлын тойм зураглал, яаралтай мэдээлэл дамжуулах цахилгаан холбоо зэргээр бүрэн тоноглох/	Нийт ажилчид	33	10.0	330.0	2023 онд	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль 2015.12.04 нэмэлт шинэчилсэн найруулга
3.								
	Нийт					330.0		

ЕС.ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ

“Ийзи транспорт” ХХК -ийн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум, Хайрхан багийн Цагаан хаданд хэрэгжиж буй
“Гаалийн хяналтын талбай”-төслийн 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1.	Ахуйн	Хог хаягдал хадгалах зориулалтын цэгт хогийн савыг 3-аас доошгүй төрлөөр ялгаж, тэмдэгжүүлсэн байх, Сумын ТҮК-ээр тээвэрлүүлэх, Хог хаягдлын төлбөрийг цаг тухай бүрд төлөх	Хог хаягдлын ангилсан цэгийг засч тохижуулах	-	300.0	4	1200.0	2023 оны 10 сард	Хог хаягдлын тухай шинэчилсэн хууль 2017.05.12
2.	Үйлдвэрийн	Төслийн талбайн орчинд болон хариуцан хамгаалах талбайн орчинд хогийн сав байрлуулах, Байр сууц бүрт орчинтойгоо зохицсон материал, өнгө үзэмж бүхий хогийн савтай байх	Хог хаягдлын ангилсан цэгийг засч тохижуулах	-	-	-	Дотоод төсөв	2023 оны 10 сард	
3.	Аюултай	Нэг удаагийн хэрэглээний зүйлээс татгалзаж, дахин ашиглах, Аюултай хог хаягдал аккумулятор, ашигласан тос маслыг цуглуулах тусгай хаягдлын цэг бий болгох, Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, устгах эрх бүхий мэргэжлийн компанитай гэрээ байгуулах	Аюултай хог хаягдлын гэрээ байгуулах	-	-	-	1,200,000.0	2023 оны 10 сард	

4.	Шингэн	Байгальд ээлтэй ариун цэврийн төвийг засч тохижуулах	Сайжруулсан соруулдаг ариун цэврийн өрөө-Техникийн шаардлага хангах	-	-	-	-	2023 оны 10 сард	Агааржуулалттай сайжруулсан нүхэн жорлон Өрхийн нүхэн жорлонгийн MNS 5924:2015 стандарт
	Нийт						2,400,000.0		

Зураг 18. Контейнер бүхий ариун цэврийн байгууламжтай.

Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах хог хаягдлыг эх үүсвэрээр нь барилгын болон ажилчдын буюу ахуйн гэж хоёр ангилна. Шинж чанараар нь хатуу, шингэн, хий гэж хувааж болно.

Төслийг хэрэгжүүлэх явцад барилгын ажилчдын түр суурин байгуулах ба үүсэн гарах ахуйн хог хаягдлыг дараах журмаар зохицуулна. Ялгаатай гурван өнгийн хог ангилан цуглуулах савыг барилгын ажилчдын түр сууринд байрлуулна. Доорх хүснэгт үзүүлсэн хаяг болон зааврыг сав бүрд байрлуулна. Эдгээр саванд хогийг зааврын дагуу ангилан хийж байгаа эсэхэд тухайн төслийн байгаль орчин эсвэл эрүүл ахуйн мэргэжилтэн хяналт тавьж ажиллана.

	Өнгийн шил, гэрлийн шил, толь, цонхны болон бусад шил хийхийг хориглоно!!!!
	Цаас болон бусад сонин сэтгүүл, цаасан хайрцаг, уут гэх мэт цаасан бүтээгдэхүүн, ус үл нэвтрүүлэх хайрцгууд. Эдгээрийг хогийн саванд хийхийн өмнө хавтгайлж нугалж хийнэ!!!
	Төмөр, хуванцар сав, баглаа боодол болон хуванцар сав хийнэ. Резин болон гялгар эдийг хийхгүй!!!

Зураг 19. Хогийн савны төрөл

Хогийн саванд тавигдах шаардлага: (Хог хаягдлын тухай хууль)

15.1.1. хог хаягдлыг ангилах, ачих, цуглуулах технологид нийцсэн;

15.1.2. галд тэсвэртэй материалаар хийгдсэн;

15.1.3. хог хаягдал салхиар тархах, хур тунадасны ус хуримтлагдах, шүүрэл ялгарахаас сэргийлсэн.

Хог хаягдал түүнийг цэвэрлэх, зайлуулах болон зохицуулах хэлбэр:

- Хог хаягдлыг орон нутгийн нэгдсэн хогийн цэгт нийлүүлэх талаар гэрээ байгуулж, холбогдох татвар хураамжийг цаг хугацаанд төлөх
- Ангилсан хог хаягдлаас боломжтой хэсгийг хоёрдогч түүхий эдийн цэгүүдтэй гэрээ байгуулсны үндсэн дээр тогтмол тушаана.
- Барилгын ажлыг гүйцэтгэх явцад гарах хатуу хог хаягдлыг мөн түр цуглуулах цэгийг байгуулж хамгаалалтын хашаа, бункерт хийнэ. Ингэхдээ хууль, журмын дагуу энгийн, хяналттай, аюултай шинж чанараар нь ангилж хадгална. **Үүнийг хог хаягдал тээвэрлэх, устгах тусгай зөвшөөрөл**

бүхий аж ахуй нэгжүүдтэй гэрээ байгуулсны үндсэн дээр тушааж байна. Төслийн хог хаягдал хариуцсан мэргэжилтэн хог хаягдлыг тушаасан талаарх тэмдэглэлийг тогтмол бүртгэнэ.

- Шатах тослох материалын сав, ахуйн цэвэрлэгээ, ариутгалын бодисын сав, баглаа боодлыг мөн тусад нь цуглуулна.
- Шингэн хаягдал болон бохирын асуудлыг Нүхэн жорлон, угаадасны нүх. Техникийн шаардлага MNS 5924:2015 стандартын дагуу бохирыг соруулж зөөвөрлөх боломжтой байхаар зохион байгуулах
- Бохирыг соруулах, зөөвөрлөх эрх бүхий байгууллагатай гэрээ байгуулж хамтран ажиллах.

АРАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хянах үзүүлэлтүүд	Хяналт шинжилгээ хийх байршил	Хяналтын давтамж	Шаардагдах зардал (урьдчилсан мян.төг)	Баримтах арга, аргачлал, стандарт, шаардлагууд
1	Агаарын чанар: Агаарын тоосны (TSP, PM ₁₀ , PM _{2.5}) шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх Агаарын бохирдлын (NO ₂ , SO ₂ , CO, Тоос) шинжилгээ хийлгэж байх. БОШТЛ-ын багажаар.	Төслийн талбайн авто зогсоол, Ухашны салхин доод талд	Тоосны хяналт: Төслийн талбайд 2 цэгт 1 удаадаа Өдөрт 2 удаа Агаарын найрлага: буюу жилд 1 удаа 7 сард	Шинжилгээний зардал 1 удаагийнх 30.0 х өдөрт 2 удаа х 2 цэг х 1 удаа = 120.0 төгрөг зарцуулна.	MNS 4585-2007 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага, MNS 3384:1982 Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага, MNS 4048:1988 Тоосны хэмжээг тодорхойлох жингийн арга MNS 0017-2-5-11:1988 Агаар дахь азотын давхар ислийн хэмжээг тодорхойлох фотоколориметрийн арга, MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга, MNS 5014:2009 Дизель хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны тортогжилтын зөвшөөрөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга
2	Усны хяналт шинжилгээ: Усны чанар: рН, ууссан нийт давс (жингийн аргаар), нийт хатуулаг (CaCO ₃), Ca, Mg, Na, K, SO ₄ , NO ₂ , NO ₃ , NH ₄ , As, Cd, Cu, Hg, Pb, Zn, Cr, Fe, Ni, үнэр, өнгө, нүүрсустөрөгчид (нефть бүтээгдэхүүний бохирдол)	Худаг: Унд ахуйн усыг хангаж буй гүний худгаас Хаягдлын сан	Жил бүр 7 сард	жилд 2цэг (25+85.0) = 110.0 “Нарт лаборатори”-ийн 2023 оны тариф	MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээжийг боловсруулах, хадгалах зөвлөмж MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS (ISO) 5667-14:2000 Гадаад орчны уснаас сорьц авах болон тээвэрлэх, гарын авлагын зөвлөмж MNS 13.060.50 Усны чанарын стандарт

“Ийзи транспорт” ХХК -ийн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум, Хайрхан багийн Цагаан хаданд хэрэгжиж буй
“Гаалийн хяналтын талбай”-төслийн 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

	Усны түвшин (газрын гадаргаас доош, м-ээр)	Унд ахуйн усыг хангаж буй гүний худагт	Ус ашиглахаас өмнө нэг удаа, ус ашиглах явцад сар бүр, ашиглалт дууссаны дараа нэг удаа	-	MNS 0900 : 2010 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт
3	Хөрсний төлөв байдал, бохирдол: Хөрсний морфологи бичиглэл, рН, цахилгаан дамжуулалт, давс %, ялзмагийн агууламж %, шим тэжээлийн элемент (NO ₃ , P ₂ O ₅ , K ₂ O), хөрсний механик бүрэлдэхүүн, нүүрс устөрөгчийн нэгдлүүд, кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайр	Төслийн талбайн хог хаягдлын цэг болон ариун цэврийн байгууламжийн цэгт хөрсний хүнд металл болон эрүүл ахуйн бактерийн холимог дээж авах ШТС болон автомашиг зогсоол хөрсний хүнд металлын дээж Биологийн нөхөн сэргээлтийн дараа хөрсний агрохими	Төслийн үйл ажиллагаа дуусахаас өмнө 1 удаа, Жил бүр 7 сард	Нийт 3 цэгт, нийт 5дээж = 125.0 /Хөрсний химийн шинжилгээ 1дээж-25.0₮, хүнд металлын шинжилгээ 1дээж – 25.0₮, бактериологи 1дээж – 25.0₮/ “Нарт шүүн лаборатори”-ийн 2023 оны тариф	MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга, MNS 3309:1991 Хөрс. Хөрсний хялбар уусдаг давсны химийн найрлагыг тодорхойлох арга, MNS 3675:1984 Хөрсний органик бодисын хэмжээг тодорхойлох лабораторийн арга, MNS 4006:1987 Хөрс. Хөдөлгөөнт фосфор, калийг тодорхойлох Мачигины арга MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага MNS ISO 11047:2001 Хөрсний чанар. Хөрсний усан орчны хандмалд кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайрыг тодорхойлох. Дөлний болон цахилгаан дулааны атомын шингээлтийн спектрометрийн арга MNS 3675:1984 Хөрсний органик бодисын хэмжээг тодорхойлох лабораторийн арга
4	Амьтан, ургамлан нөмрөг: Амьтан, ургамлан нөмрөгийн маршрутын судалгааны бичиглэлд заасан үзүүлэлтүүд, амьтан, ургамлуудын мониторинг хийх	Төслийн талбайн хашаанаас дотор болон гаднах 5 км зай доторх нөлөөлөл, Хогийн цэгийн орчимд ургамлын өөрчлөлт	Төслийн хэрэгжилтийн туршид жил бүр 7 сард Төслийн талбайн 0,5 км зай дотор	БОНБНУ дотор багтана	Амьтан, ургамлан нөмрөгийн маршрутын судалгааны бичиглэл Дээж талбайн арга болон шууд ажиглах,
Төслийн байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлын тухайн жилийн нийт зардлын дүн				355.0	

**АРВАН НЭГ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА
ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2023 он				
			Сар 09	Сар 10	Сар 11		
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө болон биелэлтийн тайланг хугацаандаа танилцуулах, батлуулах	-	захиалга	Явцтай танилцах	хүлээлцэх	Гүйцэтгэх захирал	Аймгийн БОАЖГ, БОАЖЯ
2.	Хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрөл, гэрээ	-	захиалга	Явцтай танилцах	хүлээлцэх	Гүйцэтгэх захирал	Усны газраас
3.	Газрын төлөв байдал чанарын хянан баталгааны дүгнэлт гаргуулах	-	захиалга	Явцтай танилцах	хүлээлцэх	Гүйцэтгэх захирал	ГЗБГЗГ
4.	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 10.1 болон БО-ны Ерөнхий үнэлгээний шаардлагын дагуу 2 жил тутам Байгаль орчны аудит хийлгэх	-	захиалга	Явцтай танилцах	хүлээлцэх	Гүйцэтгэх захирал	-
5.	Галын дүгнэлт сунгуулах	-	захиалга	Явцтай танилцах	хүлээлцэх	Гүйцэтгэх захирал	Онцгой байдлын газраас авна
	Нийт	Урсгал зардалд оруулав.					

**АРВАН ХОЁР. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ
НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	БОМТ, БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах тушаалтан/ажилтан	Зохион албан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7	7

*“Ийзи транспорт” ХХК -ийн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум, Хайрхан багийн Цагаан хаданд хэрэгжиж буй
“Гаалийн хяналтын талбай”-төслийн 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө*

1.	2023 оны БОМТөлөвлөгөөг танилцуулах, батлуулах	Цаасан	Тухайн онд хэрэгжүүлэх байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	2023.07	-	Гүйцэтгэх захирал	Аймгийн БОАЖГ, БОАЖЯ
2.	2023 оны батлагдсан БОМТөлөвлөгөөг танилцуулан ажлыг эхлүүлэх	Цаасан	Ажлын жагсаалт, хугацаа, зорилтууд	2023.08	-	Гүйцэтгэх захирал	Төслийн талбай
3.	БОМТ-ны хэрэгжилтийн ажлын явцтай танилцах	Цаасан, зургаар	Байгаль орчны төлөвлөгөөнд тусгасан ажлуудын явц	2023.09	-	Гүйцэтгэх захирал	Аймгийн БОАЖГ, БОАЖЯ
4.	БОМТ-ний дагуу хийгдсэн ажлыг хүлээлгэн өгөх	Цаасан, зургаар	Тухайн онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	2023.11	-	Гүйцэтгэх захирал	Аймгийн БОАЖГ, БОАЖЯ
5.	БОМТ-ны дагуу хийгдсэн ажлыг тайлагнах	Цаасан, зургаар	Тухайн онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг батлуулах	2023.12	-	Гүйцэтгэх захирал	Аймгийн БОАЖГ, БОАЖЯ
	Нийт				Урсгал зардалд оруулав.		

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал 6185 мян.төг

**“ИЙЗИ ТРАНСПОРТ” ХХК-ИЙН “ГААЛИЙН ХЯНАЛТЫН ТАЛБАЙ” 2023 ОНД
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
ХЯНАЛТЫН ХУУДАС**

Хянасан огноо	Шинжээч бөглөнө
Хянасан мэргэжилтэнгүүдийн хувийн дугаар	Шинжээч бөглөнө
Дүгнэлт <ul style="list-style-type: none">• Шийдвэрийн төсөл • Ололт, амжилттай тал • Дугагдалтай сул тал • Шаардлага	Шинжээч бөглөнө

**НЭГ. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД,
ТӨСЛИЙН ТУХАЙ ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ**

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
1.1	1. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр	“Ийзи транспорт” ХХК
	2. Аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн дугаар	9011814040 / 6513107
	3. Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны чиглэл	Нүүрс буулгах, ачих, Автомашинаар ачаа тээвэрлэх
	4. Аж ахуйн нэгжийн харьяаллын хаяг	Улаанбаатар, Хан-Уул, 15-р хороо, хүннү-2222, их монгол улс, 117 1102 тоот
	5. Захирлын нэр, утас, цахим шуудангийн хаяг	Shu Hu
	6. Холбогдох мэргэжилтний нэр, утас, цахим шуудангийн хаяг	Гэрэлмаа, 88803643
1.2	1. Төслийн нэр	Гаалийн хяналтын талбай
	2. Төслийн харьяаллын байршил	Өмнөговь аймаг, Ханбогд сум
	3. Төслийн ангилал	Үйлдвэрлэл
	4. Төсөл эхэлсэн огноо	2020 он
	5. Ажилчдын тоо	Нийт 20-30 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажилладаг.
	6. Тухайн жилийн ажлын ерөнхий төлөвлөгөө	
	7. Тухайн төсөлд хамрах дэд бүтэц • замын урт, эхлэл, төгсгөлийн цэг, чиглэл; • хүчин чадал	Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын Хайрхан багийн Цагаан хад Гашуун Сухайт хилийн боомтоос хойш 25км-т байрлах ба нүүрс тээвэрлэх төв авто зам дагуу 145м *1000м хэмжээтэй 14.5га (145000м ²) талбайг хамарна. Тус гаалийн хяналтын талбай бүрэн хүчин чадлаараа ажиллахад 1 сард дунджаар 150 мянган тонн хүртэлх нүүрс хүлээн авч, гаалийн бүрдүүлэлт хийн ачиж өгөх боломжтой.

**ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛЭЭР ОЛГОГДДОГ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ,
ДҮГНЭЛТ, ЛАВЛАГААНЫ ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ**

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
2.1	1. Газрын гэрчилгээний мэдээлэл Дугаар Хүчинтэй хугацаа Талбай	2020 оны 08 дугаар сарын 07-нд олгосон гэрчилгээ - №0000109641 гэрчилгээ - 2035 оны 08 дугаар сарын 07 хүртэл - 14.5 га
	1. Галын дүгнэлтийн огноо, дугаар Дугаар Хүчинтэй хугацаа	- 1920332 - 2023 оны 03 сарын 29
	2. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	- №13/66306 - 2020 оны 09 дүгээр сарын 15-ны өдөр, Шинжээч: Д.Шижир-Эрдэнэ
	3. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	- 2022.01 сард батлагдсан - Ерөнхий шинжээч: Г.Энхмөнх - Шинжээч: Д.Шижир-Эрдэнэ
	4. Ус ашиглалтын дүгнэлтийн огноо	- Шинээр авах хүсэлтийг холбогдох байгууллагад өгсөн
	5. Тухайн жилд баримтлах стандартын дугаар <ul style="list-style-type: none"> • Үндэсний • Олон улсын 	<ul style="list-style-type: none"> - Агаарын тухай хууль /2012.05.17/ - Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль /2012.05.17/ - Амьтны тухай хууль /2012.05.17/ - Ариун цэврийн тухай хууль/2009.07.16/ - Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль /2012.05.17/ - Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль /2012.05.17/ - Газрын тухай хууль /2010.07.01/ - Газрын төлбөрийн тухай хууль /2009.12.24/ - Галын аюулгүй байдлын тухай хууль /2012.05.17/ - Гамшгаас хамгаалах тухай хууль /2003.06.20/ - Хог хаягдлын тухай хууль /2017.05.12- шинэчилсэн найруулга/ - Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль /2012.05.17/ - Хог хаягдлын тухай хууль /2017.05.12- шинэчилсэн найруулга/ - Ойн тухай хууль /2012.05.17 шинэчилсэн найруулга/ - Усны тухай хууль /2012.05.17/ - Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль /2012.05.17/ - Ургамал хамгааллын тухай хууль

		<p>/2007.11.15/</p> <ul style="list-style-type: none">- Хөдөлмөрийн тухай хууль /2011.02.02/- Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль /2011.01.20/- Байгалийн ургамлын тухай хууль /1995.04.11/- Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилт /2008/
--	--	---

ГУРАВ. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
3.1.	<p>1. Тухайн жилийн хог хаягдлын жилийн дундаж хэмжээ /хэмжих нэгж/</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ахуйн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ • Үйлдвэрийн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ • Аюултай хог хаягдал 	<p>Хатуу хог хаягдал:</p> <p>Хатуу хог хаягдлын тооцоогоор хоногт 25.8кг, жилд 9.0 тн орчим хаягдал гарах бөгөөд харьяа сум дүүргийнхээ холбогдох /ТҮК/-тэй гэрээ байгуулсны үндсэн дээр хог хаягдлын нэгдсэн цэгт хүргэх, ачуулах асуудлыг цаг тухайд нь тогтмол шийдвэрлэдэг байна. /Хавсралтаар хуурай хог хаягдлын гэрээг харуулав/</p> <p style="text-align: center;">Хог хаягдлыг дараах байдлаар ангилан ялгана.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дахин ашиглах боломжтой хог хаягдал: Төрөл бүрийн цаас, картон, цаас, хуванцар сав, сав баглаа боодол, төрөл бүрийн шилэн сав, модон эдлэлийн хаягдал, гялгар уут гэх мэт • Бусад хог хаягдал: Үнс, түргэн муудах хоол хүнсний хаягдал, ариун цэврийн хэрэглэлийн хаягдал, дахин ашиглах хог хаягдлын ангилалд ороогүй бусад хог хаягдлууд • Ахуйн аюултай хог хаягдал: Өөрөө явагч тээврийн хэрэгслээс үүсэх хаягдал /ашигласан тос, масло, үл хөлдөх шингэн, дугуй/ унтраалга-залгуурын төхөөрөмж, өдрийн гэрэл, электрон барааны хаягдал /компьютер, телевизор, гар утас/ цэвэрлэгээний бодис, зарим тусгай батерей зэргүүд хамаарна. <p>Шингэн хог хаягдал:</p> <p>Шингэн хог хаягдлын тооцоогоор хоногт 2.4 м³, жилд нийт хэрэглэх усны хэмжээ 8.40 м³/жил, үүнээс 70%-ийг хаягдал ус гэж үзвэл 588 м³/жил болно.</p> <p>Төслөөс гарсан бохир усыг төвийн бохир усны шугам руу нийлүүлдэг.</p> <p>Хийн хаягдал:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Төслийн хийн хаягдал үүсэх эх үүсвэрүүд гэвэл автомашины утаа, тээврийн хэрэгслийн тоосжилт зэрэг байна.
	<p>2. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухайн жилийн арга хэмжээний төсөв</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Тухайн жилийн төсөв 480,000.0 төг - Байгальд ээлтэй технологи бүхий био жорлонтой байна. - “Хог хаягдал хадгалах зориулалтын цэг”-ийг байр сууц, хоолны газраас 60 м-с багагүй зайд бие засах газраас тусад нь, зонхилох доод зүгт байрлуулж, салхинд хийсгэхгүй байх нөхцлийг

		<p>бүрдүүлсэн, хөрсөнд шингээлт үүсэхээс хамгаалсан байх</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хог хаягдал хадгалах зориулалтын цэгт хогийн савыг 3-аас доошгүй төрлөөр ялгаж, тэмдэгжүүлсэн байх - Нийтийн эзэмшлийн талбай, үйлчилгээний орчинд болон хариуцан хамгаалах талбайн орчинд хогийн сав байрлуулах, Байр сууц бүрт орчинтойгоо зохицсон материал, өнгө үзэмж бүхий хогийн савтай байх - Эдэлбэр газар, түүний эргэн тойрны хариуцан хамгаалах талбайг хог хаягдалгүй, цэвэр цэмцгэр байлгах - Нэг удаагийн хэрэглээний зүйлээс татгалзаж, дахин ашиглагдах материалаар хийсэн эд зүйлс хэрэглэх
--	--	---

**ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨСӨВ**

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
4.1	1. Тухайн жилийн байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв	6,185,000.0 төг
	2. Хог хаягдлын менежмент	2,400,000.0 төг
	3. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төсөв	1,100,000.0 төг
	4. Орчны тохижилт, Нөхөн сэргээх арга хэмжээний төсөв	2,000,000.0 төг
	5. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах төсөв	-
	6. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөв	-
	7. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төсөв	Төслийн талбай болон түүний нөлөөллийн бүсэд ямар нэгэн түүх соёлын дурсгалт зүйл ба археологийн олдвортой газар байхгүй.
	8. Осол эрсдлийн менежмент	330,000.0 төг
	9. Тухайн жилийн орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт төсөв	355,000.0 төг

ТАВ. МЕТА МЭДЭЭЛЭЛ

• Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 39.1.7-д заасныг үндэслэн төсөл хэрэгжүүлэгчээс доорх хүснэгтэнд тусгагдсан төслийн дэд бүтэц, нөхөн сэргээх, дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний цар хүрээ, орчны хяналт шинжилгээний цэгэн мэдээллийг тусгасан мета мэдээллийг цаасанд өнгө будаг, таних тэмдэгээр буулгасан хэлбэрээр болон файл хэлбэрээр тайланд хавсаргах.

• Доорх хүснэгтийн мэдээллийг бүрэн тусгасан эсэхийг шалгах баганыг шинжээч бөглөнө.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээллийг бүрэн тусгасан эсэхийг шалгах багана
5.1	Зурган мэдээлэлд тусгах мэдээлэл 1. Тосгон 2. Дэд бүтэц (зам, өндөр хүчдэл, цахилгаан сүлжээ, шугаман хоолой, станцын байршил, хашаа, тусгаарлагч, үерийн хамгаалалтын далан, аянга зайлуулагч гэх мэт) 3. Хог хаягдлын цэгийн байршил 4. Орчны хяналт шинжилгээний дээж авах хяналтын цэгийн байршил 5. Биологийн нөхөн сэргээлтийн талбай 6. Гүний худгийн байршил	

**ЗУРГАА. ТУХАЙН ЖИЛИЙН АРГА ХЭМЖЭЭНЭЭС БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ
НӨЛӨӨЛЛИЙН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС**

- Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан нөлөөллийн дүн шинжилгээний хэсгээс доорх хүснэгтийн А, Б, В, Г дэх баганад “**тодорхойлсон**”, “**тодорхойлоогүй**” “**хамааралгүй**” гэсэн 3 төрлийн хариултаас сонгож бөглөх.

- Дүгнэлт гэсэн багана дахь дүгнэлтийг байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнийн нөлөөллийн дүн шинжилгээний хэсэгт Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын яамны мэргэжилтэн дүгнэлт гаргана.

Нөлөөллийн ангилал	А. Тооцсон эсэх	Б. Нөлөөллийн цар хүрээг тодорхойлсон эсэх	В. Нөлөөллийн эрчмийг тодорхойлсон эсэх	Г. Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацааг тодорхойлсон эсэх	Дүгнэлт
6.1. Хөрсөнд үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - Эвдэх - Доройтуулах	Тодорхойлсон Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон Тодорхойлсон	
6.2. Гадаргын болон гүний усанд үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - Нөөцийг бууруулах	Хамааралгүй Тодорхойлсон	Хамааралгүй Тодорхойлсон	Хамааралгүй Тодорхойлсон	Хамааралгүй Тодорхойлсон	
6.3. Амьтан, ургамалд үзүүлэх нөлөөлөл - амьдрах орчинг хуваах - амьдрах орчинг доройтуулах - амьдрах орчинг хомсдуулах - нөөцийг бууруулах	Тодорхойлсон Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон Тодорхойлсон	
6.4. Агаарт үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - тоос	Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон	Тодорхойлсон Тодорхойлсон	
6.5. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлс					

Нөлөөллийн ангилал	А. Тооцсон эсэх	Б. Нөлөөллийн цар хүрээг тодорхойлсон эсэх	В. Нөлөөллийн эрчмийг тодорхойлсон эсэх	Г. Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацааг тодорхойлсон эсэх	Дүгнэлт
<ul style="list-style-type: none"> - Хамгаалах - Нүүлгэн шилжүүлэх 	Хамааралгүй	Хамааралгүй	Хамааралгүй	Хамааралгүй	

**ДОЛОО. БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ДҮН
ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЯНАЛТ**

Тухайн жилийн байгаль хамгаалах арга хэмжээний чиглэл	А. Тоо	Б. Шалгуур үзүүлэлтийг тогтоосон эсэх	В. Шалгуур үзүүлэлтийн хэмжих нэгжийг тогтоосон эсэх	Г. Дүгнэлт
7.1. Нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх зайлуулах арга хэмжээ	2	Тийм	Үгүй	
7.2. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	16	Тийм	Тийм	
7.3. Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ - техникийн/ га эзэлхүүн - биологийн /га	- үгүй - 1000 мод	Тийм	Тийм	
7.4. Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээ	-	Үгүй	Үгүй	
7.5. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах арга хэмжээ	Гүйцэтгэлээр	Тийм	Тийм	
7.6. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ	-	Үгүй	Үгүй	
7.7. Байгаль орчны менежментийн удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээ	5	Тийм	Тийм	

НАЙМ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ

ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

Хяналт шинжилгээний дээж	А. Дээж авах цэгийн тоо	Б. Дээж авах цэгийн байршил	В. Давтамж	Г. Төсөв
8.1. Хөрс	2	Төслийн талбайн хог хаягдлын цэг, бохирын шугамын холболтын хэсэг	Жилд 1 удаа	Нийт 1 цэгт х 3дээж /15.0 + 25.0/ = 120.0 /Хөрсний химийн шинжилгээ 1дээж-15.0Т, хүнд металлын шинжилгээ 1дээж – 25.0Т/
8.2. Ус	2	Унд ахуйн усыг хангаж буй гүний худгаас	Жилд 1 удаа	50 х улиралд 1 = 50.0
8.3. Амьтан	1	Төслийн талбайн 3 км зай доторхи нөлөөлөл	Жилд 1 удаа	-*-
8.4. Ургамал	1	Хог хаягдлын цэгийн ойролцоо	Төслийн хэрэгжилтийн туршид жилд нэг удаа (7 сард)	-*-
8.5. Агаар	1	Автозогсоол	Тоосны хяналт: Төслийн талбайд 1цэгт жилд 3 удаа /хавар, намар, зун/ 1 удаадаа Өдөрт 2 удаа Агаарын найрлага: Жилд 1 удаа	Шинжилгээний зардал 1 удаагийнх 50.0 х өдөрт 2 удаа х 2 цэг х 3удаа = 600.0 төгрөг зарцуулна. Багажийн түрээсийн зардал: 1 багаж 30.0 х 3 Нийт 150.0 төг